

REGISTERED No. B. 876.

श्री जैनधेतांबर मूर्तिपूजक बोर्डी'गना हितार्थे प्रगट यतुं

बुद्धिप्रभा.

LIGHT OF REASON.

ज्ञानदर्शनचारित्राणि मोक्षमार्गः

पुस्तक ५ मुं.

ऑगस्ट १९१३ वीर संवत २४३९.

अंक ५ मो.

विषयानुक्रमशिका.

विषय.	पृष्ठ.	विषय.	पृष्ठ.
१. उदयधातकने सम्भोध !	... १४५	९. सुभी छवन	... १५८
२. भारी (मिच्छाभिदुक्कम्)	... १४६	१०. सुवर्णु रज	... १६०
३. सहभोध पत्र	... १४६	११. दिव्य कुवडां	... १६३
४. क्षमापना पत्रम्	... १४८	१२. सौंदर्य प्राप्तिना सर्वोत्तम उपाय	१६६
५. सौंदर्य डेवी रीति भजे ?	... १५२	१३. विचारश्रेणि	... १७०
६. पूजा	... १५४	१४. श्री अभदावादमां गुरुभट्टारान् श्री सुभसागरजना देवदोहन निमित्त	
७. सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि थाळ साधनथी भरे ?	... १५७	प्रारंभेवो भडे..सव	... १७३
८. जैनोपयुध्य हितशिक्षा	... १५८	१५. अभिप्राय...	... १७५

प्रसिद्धकर्ता—श्री अध्यात्मज्ञान प्रसारक मंडळ.

व्यवस्थापक—अभदावाद श्री जैनधेतांबर मूर्तिपूजक बोर्डी'ग-
तरङ्गथी सुप्रीन्टेन्डन्ट, शंकरलाल अह्यालार्थ कापडीया.

मु. अभदावाद.

वार्षिके लवाजम—पोष्टेज साथे रु. १—४—० स्थानिक १—०—०

अभदावाद—धी " दायमंड न्युजिली " प्रिन्टींग प्रेस श्रीम देवीदास जगनदावे छाप्युं.

“અમુલ્ય લાભ” “સોનેરી તક.”

જ્ઞાનદાન એ મહા દાન છે.

સર્વે જૈન બંધુઓને વિજ્ઞપ્તિ કે મહા મંગલકારી પર્યુષણ પર્વને લેઈને પ્રભાવનાદિ કરવા નિમિત્તે શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી અન્થમાળાનાં પુસ્તકો સો ઉપર સામટાં ખરીદનારને ભાદરવા સુદી ૧૫ સુધીમાં ઘણાજ કમતી ભાવે મળવાની ગોઠવણુ કરી છે માટે ધર્મનિષ્ઠ બંધુઓ તેનો લાભ લેવા ચુકશે નહિ. ખરીદનારે નીચેને સ્થળે મળવું યા પત્રવ્યવહાર કરવો.

લલ્લુભાઈ કરમચંદ દલાલ.

મુ'બઈ. ચંપાગલી નં. ૨

વ્યવસ્થાપક “બુદ્ધિપ્રસા.”

ડે. શ્રી જૈન શ્વેતાંબર મૂ. બોર્ડીંગ—અમદાવાદ.

થોડા દિવસમાં બહાર પડશે.

આનન્દધન પદ ભાવાર્થ સંગ્રહ.

શ્રીમદ્ આનન્દધનજીના આધ્યાત્મિક, વૈરાગ્યાદિક, ઉત્તમ રહસ્યવાળા ૧૦૮ પદો કે, જેનો ભાવાર્થ સમજવા અનેક મનુષ્યોની તીવ્ર જીજ્ઞાસા હતી તે પદો ઉપર શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજીએ સ્પષ્ટ રીતે વિવેચન કરી પૂર્ણ કરી છે, તે સાથે શ્રીમદ્જીનું ચરિત્ર ઉત્તમ રીતે દાખલ કર્યું છે. તે અન્થ લગભગ પર્યુષણ ઉપર બહાર પડશે. ૧૦૦ રૂમાનું ફળદાર અન્થ, ઉંચા કાગળ, નિર્ભયસાગર પ્રેસની સુંદર છપાઈ અને આકર્ષણીય બાઈન્ડીંગ સાથે આ અન્થ રૂ. ૨-૦-૦ ની કીંમતે વેચાણુ મળશે.

બહુ થોડીજ નકલો વેચાણુ માટે છે, માટે જલ્દી આહક થાઓ.

લખો—શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મંડળ.

ચંપાગલી—મુ'બઈ.

બુદ્ધિપ્રભા.

(The Light of Reason)

બ્રહ્માનન્દવિધાનકે પદુતરં શાન્તિગ્રહચોતકમ્ ।
સત્યાસત્યવિવેકદં ભવભયધ્રાન્તિવ્યવચ્છેદકમ્ ॥
મિથ્યામાર્ગનિવર્તકં વિજયતાં સ્વાદ્વાદર્ધર્મપદમ્ ।
લોકે સૂર્યસપ્તકાશકમિદં 'બુદ્ધિપ્રભા' માસિકમ્ ॥

વર્ષ ૫ મું.

તા. ૧૫ ઑગસ્ટ સન ૧૯૧૩

અંક ૫ મા.

હૃદયઘાતકને સમ્બોધ !

કવ્વાલિ.

અરેરે જીભ તરવારે,	કરીને ખૂન માનવતું;	
ખુશી થા કે ન ખુશી થા,	અમારે એ ન જોવાતું.	૧
ખની ખેલાન મોહો તહે;	કલેજી કાપીયું વેગે;	
હૃદયને પૂછ! એકાન્તે,	કર્યું તે સાથ પરલવમાં.	૨
હયાધર્મતાશુ કુળે,	ખન્યો જલ્લાહ કુકર્મે;	
કુકર્મે આંખ આગળ સૌ,	ખરાં થાશે મરણ સમયે.	૩
રૂપિ હત્યા કરી હાથે,	અરે એ ભાવથી જોતાં;	
ગણ્યો ખહુ લાભ તે માંહી,	ઘણી હાનિ રહી છે ત્યાં.	૪
વિકારી દષ્ટિ થાવાથી,	હૃદય પરતંત્ર થાવાથી;	
થઇને કાનનો કાર્યો,	ખરૂં ના જાણવાનો તું.	૫
પ્રભુ ^૧ દરખારમાં જતાં,	ઉઘડશે આંખનાં પડળો;	
ખરો ત્યાં ન્યાય ^૨ મળવાનો,	ખરૂં જોડું પ્રગટ થાશે.	૬
ગમે તે ચિત્ત માની લે,	છુટિશ ના માફવણ ક્યારે;	
હૃદયમાં ડાંગતું શું ? જો,	છુપાવ છે કપટયોગે.	૭
રહી સમલાવમાં નિત્યે,	અમારે સર્વ જોવાતું;	
કરૂંજીમેઘની વૃષ્ટિ,	સદા વર્ષાવશું તુજપર.	૮
કર્યો જે ઘાવ અન્યોપર,	રૂળો દે ઘાવ કર્તાને;	
બુદ્ધચર્ચિ સન્તના દિલમાં,	પ્રભુ છે સર્વનો દણ.	૯

૧ સર્વજના સમવસરણમાં. ૨ સત્ય કથનરૂપ ત્યાગતું અત્ર મહત્ત્વ છે.

માફી (મિચ્છામિદુકકડમ્).

અરા જ્યાં મારીના શબ્દો,	નથી ત્યાં વૈર અન્તરમાં;	
હૃદયને વૈર ના ડાંખે,	અરી એ મારીને ચાહું.	૧
કહો મિચ્છામિ દુક્કડ એ,	બનીને શૂકની પેઠે;	
નથી ત્યાં માફ પાપોની,	હૃદયની માફી છે જૂઠી.	૨
અરી એ માફીની સાક્ષી,	હૃદય આપે બની કુમળું;	
વહાની અશ્રુની ધારા,	અરે એ આંખ આપે છે.	૩
અરા જ્યાં મારીના શબ્દો,	ઉઠે છે ત્યાં પ્રભુતું તખ્ત;	
અરી મારી નથી છાની,	છુપાવ્યાથી છુપે ના તે.	૪
અરે જે ચિત્તમાં ઝૂંચે,	લહી ના તેહની માફી;	
રહી જ્યાં વૈરની યાદી,	નથી ત્યાં મારીની વાતો.	૫
કયો સંતાપ જેઓનો,	ખરેખર માફી તેઓની;	
નથી માફી ખરે યાવત્,	નથી તાવત્ હૃદય શુદ્ધિ.	૬
અરે જે માફી માગે છે,	નથી તેને દિધી માફી;	
પ્રભુની માફી તું માગે,	નથી માફી વિના માફી.	૭
જીવોને મારી આપ્યા વણ,	પ્રભુની મારી નહિ મળશે;	
પ્રથમ તું મારી દે જ્ઞાને,	પ્રભુની મારી મળવાની.	૮
પ્રભુ સમ દીલ ધાવાથી,	જીવોની માફીયો મળશે;	
જીવોને આપતાં માફી,	પ્રભુ દિલમાં પ્રગટ થાતા.	૯
અહો એ દિવ્ય માફીમાં,	દયાના મેઘ પ્રગટે છે;	
ધડૂકે ગર્જના લક્ષિત,	મયૂરો પ્રેમના ટડૂકે.	૧૦
લહી એ માફીની સેવા,	અમારા દીલમાં હોશો;	
બુદ્ધચબ્ધિ આત્મવત્ દુનિયા,	થઈ ત્યાં માફી એ પૂરી.	૧૧

(સદ્બોધપત્ર.)

(લેખક:-શુનિ બુદ્ધિસાગર.)

હે આર્ય! હે જગૃતિ ચન્દ્ર! મનમાં ઉત્પન્ન કરેલાં ચિન્તાનાં અવ્યવસ્થિત કોકડાંમાં અંધાધને માનસિક દીનતામાં પરતંત્ર ન થતાં મનમાં ઉત્પન્ન થતી ચિન્તાની જાળને છેદી નાખ. હે આર્ય! તેં જે મનથી રચ્યું છે તેને તીવેડો પણ અન્તરૂતી વિવેક શક્તિથી તું લાવી શકીશ. હે આર્ય! મન પ્રાસાદનાં પારીઆરણ્યોને પોતે ખોલ અને તેમાં સદ્વિચારોની તાજી ઉવા બરી દે. હે આર્ય! જેની પ્રિયતામાં પોતાનું ધ્યાન છે તેની પ્રિયતાનો પોતાનામાં

આરોપ કરીને આનંદમાં મગ્ન થા. “હૃદય હૃદયને પારખી મળતું કરતું વાત” હૃદય હૃદયના મેળમાં અધિક યોગ્ય છે. પાત્ર ! આર્ય !!! આકાશમાંથી ઇન્દ્ર અધઃ આવે તો પણ આત્માને પ્રિયરૂપ કર્યા વિના સુખ મળે નહિ. દેખતો જે આંખ મીચીને ચાલે તો કોને કહેવું. જે દુઃખો કલ્પવામાં આવ્યાં છે તેમાં પોતાની ભુલ છે. મોહથી મુંઝાએલો મનુષ્ય પોતાના મનની સ્થિતિથી અન્ય વસ્તુઓમાં દુઃખ કલ્પી લે છે વા સુખ કલ્પી લે છે. હે આર્ય ! શ્રીમદ્ વીર પ્રભુના વચનોને શ્રદ્ધાથી ભાવ અને આત્માને નિરોગરૂપ ભાવ. મને કોઈ ચિન્તાની અસર થઇ શકે નહિ. મારા શરીરમાંથી રોગના પરમાણુઓ ચાલ્યા જાય છે અને માફ શરીર પૂર્ણ આરોગ્યતાવાળું થાય છે એમ એક કલાક પર્યન્ત પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પૂર્ણ ઉત્સાહથી ભાવના ભાવ. આ પ્રમાણે હૃદય સંકલ્પ બળથી ભાવના ભાવીને પોતાના મનને અને શરીરને અપાઘ દશામાં મૂકીને આગળનો માર્ગ પ્રદર્શુ કર. હે આત્મન ! આર્ય ! ત્હાંને ભવિષ્ય તું ધારે છે તેના કરતાં અન્ય ઘણી રીતે ચળકતું છે. પોતાના આત્માને જેવી સ્થિતિમાં મુકવો હોય તે પોતાના હાથમાં છતાં કેમ અકળાય છે ? શું ? આવાજ બધા દિવસો જશે ? એવું મનમાં લાવીશ નહિ. વિવેક વિના ઘણું દુઃખ તો નકામા વિચારો કરીને બહારી લેવામાં આવે છે. જે જગતના સંબંધમાં રહેવાનું છે તેમાં પ્રતીની દશાથી જીવન ગાળ. અન્તરૂની વિવેક શક્તિથી વિચારીશ તો ત્હને જે દુઃખમય લાગે છે તેમાં દુઃખ જણાશે નહિ. ત્હારી આત્મશક્તિને ખીલવ. ખડી ખડીને અને સંકોચાઇને મનમાં પરપોતાની પેઠે ક્ષણિક વિચારો કરીને આધુનિક કર્તવ્યમાં ભગનોત્સાહી ન બન. જે જે દુઃખો પડે છે તે તે ઉત્તમ જાંઠગીની કસોટીઓ છે. હૃદયને કઠીન કરવું અને હૃદયને સુકોમલ પણ કરવું. દુઃખો અને ઉપાધિઓ સહન કરવાને હૃદય કઠીન બેઠએ. હૃદયમાંથી સર્વ પ્રકારના ચિન્તાના વિચારો દૂર કરીને હૃદયમાં ઉત્તમ ઉત્સાહી વિચારોને ભરી દે. આર્ય ! વર્તમાનના વિચારોનું ભવિષ્યમાં પરવર્તન થઇ જશે. વીર પુરૂષો ગમરાતા નથી. હૃદયમાં જે જે વિચારો વારંવાર પ્રગટીને દંશ દેઇ તનુની સ્થિતિમાં ફેરફાર કરતા હોય તે તે વિચારોને હવે રજૂ દો. પેસવા ન દો એટલું લખેલું માન્ય કર ! સાક્ષર હૃદયોમાં નિરાનન્દરૂપ શુષ્કતા પ્રગટે ત્મારે શાન પામ્યાનું કળ શું ? પોતાના ઉત્સાહી અને સુંદર વિચારોથી પોતાને જે સુખ મળે છે તે સુખને દુનિયાના સંબંધોથી પ્રાપ્ત કરી શકાતું નથી. કરતુરીમાં ગંધ છે તો તેની ખુશબો પોતાની મેળે પ્રગટી નાકળવાની.

કર્મનું ચક્ર વારંવાર ફર્યા કરે છે. કર્મના સામે લડવાનું છે. જે કાંઇ બનાવ બને છે તેમાંથી કંઇ વિચારીએ તો સારાને માટે બને છે એવું જણાશે. જાણે હું પૂર્વાવસ્થાથી નવીન સુખમય અવસ્થામાં પેઠા છું એમ દૃઢ ભાવના ભાવવી. આવી ભાવનાથી આનંદની ગાંધી જણાશે. હે આર્ય ! ત્હારી જાંઠગીને શુદ્ધ બનાવ ? વીતરાગના માર્ગમાં સ્થિર થા અને આગળ વધવા પ્રયત્ન કર ? હે આર્ય ! કલ્પનાની જાળમાં હવે પ્રવેશીશ નહિ. ધર્મનાં શુભ કાર્યો કરવામાં આગેવાની ભર્યો ભાગ લે. આર્ય ! ગુરૂસેવા, જગતસેવા, ધર્મસેવા, એ અંગોનું હૃદયના પરા ભાવથી આરાધન કર કે જેથી હૃદયના મીઠા આશીર્વાદો કે જે મંત્ર, તંત્ર, જંત્રના કરતાં અમૂલ્ય કળને આપનારા થઇ પડે. હૃદયથી લખવાનું છે, વિશેષ શું લખું. હૃદયને વાંચનારો થા કે જેથી પોતાનું ઇષ્ટ પ્રહી શકે. શાન્તિ હો. ધર્મ સાધન કરશો.

સંવત ૧૯૬૮. બાદરવા સુદિ ૧.

ક્ષમાપના પત્રમ્.

To.

M. M. D.

(લેખક:-બુદ્ધિસાગર.)

ધર્મબંધુ, ધર્મલાભ-વિશેષ ક્ષમાપનાની વિધિએ સદાકાળ ક્ષમાપના હો. ક્ષમાપના એ હૃદયની અશુદ્ધતાનું પ્રક્ષાલન કરવા સ્વચ્છ વારિ સમાન છે. ક્ષમાપનાથી ક્ષમાનો પવિત્ર આશય પ્રગટ થાય છે. ક્ષમાપના એ સકળ પાપ ધોવાનો દિવ્ય ઉપાય છે. ધર્મબંધો! ક્ષમાપનાને કરતા એવા ધણા ભવ્યાત્માઓ સિદ્ધ્યુક્ત મુક્ત થયા. ક્ષમાપના એ દિવ્યૌષધિ છે. આત્માના ઉંડા જ્ઞાન પ્રદેશમાં ઉભેલા મહાત્માઓ ક્ષમાપનાનું વસ્તુતઃ વાસ્તવિક સ્વરૂપ અવભોધી શકે છે. ક્ષમાપનાના માર્ગ પ્રતિ ગમન કર્યા વિના શિવપુરની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ક્ષમાપના એ મોક્ષનું બારણું છે. અનેક જીવો સાથે અનન્તભવ પરિભ્રમણ કરતાં જે જે ક્રોધાદિક સંબંધે જે જે કર્મ ગ્રહણ કર્યા હોય તેનો સંબંધ છેદવાને ક્ષમાપનાનું શરણ અંગીકાર કરવું જોઈએ. અન્તરૂમાં ઉંડા પશ્ચાત્તાપ થયાથી કર્મના કહીન પત્યરો માખણની પેઠે ઓગળી જાય છે. આપણી આંખે દોષ કરનારા, અપરાધ કરનારા, અશુભ કરનારા, અનેક જીવોની શરીરાકૃતિએ દેખાય છે તે જીવો પ્રતિ ઉદાર દિલથી મારી આપ્યાથી આપણામાં ત્યાગ-ક્ષમા-અને ઉદારપણાનો ગુણ પ્રગટે છે. જેણે પોતાની સાથે પ્રતિદૂષ સંબંધ રાખ્યો હોય અને પોતાની દૃષ્ટિથી પોતાને પ્રતિદૂષત્વ જણાયા આદ તેની સાથે અપ્રીતિ-દ્વેષ ખેદ આદિ યતા હોય તેવી વ્યક્તિ ઉપર પણ તેવી અપ્રતિ ખેદ ઉત્પન્ન થાય અને તેના ગુન્હા માટે તે વ્યક્તિને પણ હૃદયથી ઉદાર ભાવે મારી આપવામાં આવે અને શુદ્ધ પ્રેમ યાને મૈત્રીભાવથી વર્તવામાં આવે ત્યારે ક્ષમાપનાના દ્વાર આગળ જવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મબંધો! આપણી મનોવૃત્તિથી વિરુદ્ધ વર્તનવાળાઓ ઉપર પ્રાયઃ દ્વેષ ઉત્પન્ન થાય છે અને વૈરનો ખદ્ધો વૈર તરીકે લેવા આપણું મન ઉશ્કેરાય છે અને તેથી અનેક ઉપાયે પ્રતિદૂષ વ્યક્તિનું અશુભ કરવા પ્રયત્નિ થાય છે. આવા પ્રસંગે વૈરનો ખદ્ધો કહણા અને મૈત્રીભાવનાથી વાળીને ક્ષમાપનાના ઉંડા પ્રદેશમાં ઉતરવાની જરૂર પડે છે. કાઈપણ વ્યક્તિએ આપણા ઉપર વૈર ધાર્યું હોય અને તે આપણા જાણવામાં હોય તો આપણે અન્તઃકરણથી તેની ક્ષમાપના ઇચ્છવી એવો વાંતરાગનો ઉપદેશ છે. સર્વ મનુષ્યજાત નિર્દોષજ હોય એવી ક્યાંથી આશા રાખી શકાય. મોટા મોટા મુનિવરો પણ કર્મના ઉદયે આગળના પગથીયાથી પાછળ પડે છે તો આપણો શો હિસાબ. જગત્રદૃષ્ટિજીવ ભૂલે છે અને આગળ પણ કારણ સામગ્રી પામી ચંદ છે. આપણે તો દોષિતા ઉપર પણ શુદ્ધપ્રેમ મૂળભૂત મૈત્રી-ભાવના ધારણ કરવી જોઈએ. આપણી ભૂલો જેમ કર્મના ઉદયથી થાય છે તેમ અન્યો પણ કર્મના ઉદયથી ભૂલો કરી શકે માટે અન્યોના દોષોને ન દેખતાં ગુણાનુરાગ દૃષ્ટિથી ગુણો દેખવા જોઈએ અને દોષીઓના દોષોથી દોષીઓ ઉપર દ્વેષ પ્રગટતો હોય તો ઉદાર દીલથી તેઓની સાથે ક્ષમાપના કરવી જોઈએ. અન્યોના દોષોથી અન્યો ઉપર દ્વેષ ધારણ કરવાથી કાઈ રીતે તે જીવોને તથા પોતાને હાયદો યદ શકતો નથી અને તેમજ અન્યોના દોષોમાં ચિત્ત રાખવા તે તે દોષો પોતાનામાં પ્રવેશ કરી શકે એવો સંભવ રહે છે કારણકે દોષો ઉપર ચિત્ત રહેતાં દોષોની સાથે ચિત્તનો ધ્યેયાકાર સંબંધ થાય છે અને તેથી દોષદૃષ્ટિ વધતી જાય છે

અને પરિણામે એક દુર્ગુણથી અન્ય દુર્ગુણો પ્રમટવાનો સંભવ રહે છે. માનસિક દોષો ટાળવા માટે ઘણા કાળપર્યંત અભ્યાસ કરવો પડે છે. આપણી દષ્ટિએ સાક્ષાત્ જે અપરાધી લાગતા હોય છે તેમાં પણ ભૂલ થવાનો સંભવ રહે છે. અન્યોના હૃદયના વિચારાશયો અવખેદ-વાની ઘણી જરૂર છે. ઘણા કાળપર્યંત તેના હૃદયની પાસે રહ્યા વિના તેના હૃદયથી વિરૂદ્ધ-મત યાંધીને આપણે ભૂલ કરી વૈર વિરોધ વધારી શકીએ એવો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે માટે અન્યોનાં હૃદય તપાસીને તેઓનાથી વિરૂદ્ધ જે જે અભિપ્રાયો યાંધી અશુભ વિચારો કર્યા હોય તેની ક્ષમાપના કરવી જોઈએ. આપણા ધાર્યામાં અનેક ભૂલો આવી જાય, સર્વજ્ઞ વિના અન્યોના આશયો પરિપૂર્ણ ન જાણી શકાય. વિચારભેદથી ક્રોધ થવાનો પ્રસંગ રહે છે. મતભેદથી પણ વ્યક્તિ દ્વેષ થઈ શકે છે. જગતમાં સર્વ જીવોના એક સરખા વિચારો હોતા નથી. ભિન્ન ભિન્ન દષ્ટિથી ધર્મની ઉપાસના કરનારા મનુષ્યોમાં અંશે અંશે કંઈક સત્ય અવખેદી શકાય. યાજ્ઞ વીતરાગ શાસન વિના ભૂલો થવાનો સંભવ રહે તેથી ભૂલો કરનારી વ્યક્તિઓ ઉપર દ્વેષ ન ધારતાં મધ્યસ્થ-મૈત્રી આદિ ભાવનાઓ ધારણ કરવી એ વીતરાગનો સત્ય માર્ગ છે. ધર્મબંધો !!! ક્ષમાપનાના ઉંડા પ્રદેશમાં ઉતરો. સર્વ જીવો પોતાના મિત્ર સમાન છે એવો દૃઢ સંકલ્પ કર. સર્વ જીવોને હું ખમાવું છું. નહાતા અને મોટા સર્વે જીવો મારા આત્મા તુલ્ય છે એમ ભાવ ધારણ કરીને શુદ્ધ પ્રેમદષ્ટિથી સર્વ જીવોને દેખ. પૂર્વનાં અશુભ સંબંધોને ખસેડી નાખીને હવે વસ્તુતઃ આત્મદષ્ટિથી સર્વને દેખું છું એવો ભાવ ધારણ કર. કાળા ડગલામાં રહેલા મનુષ્યના આત્માને દેખ. કાળા ડગલાથી અનંતરૂમાં રહેલા આત્મા ઉપર દ્વેષ-મેહ ધારણ કર નહિ. પોતાનાથી પૂજ્ય એવા મનુષ્યોમાં પણ ગુણો અને દોષો રહેલા હોય છે કોઈમાં ગુણો વિશેષ હોય છે અને એક બે મોટા દુર્ગુણો પણ હોય છે. દુર્ગુણો ટાળવા માટે જ્ઞાનીઓ પ્રયત્ન કરે છે. પૂજ્ય મનુષ્યોના સહગુણો તરફ રૂચિ ધારણ કર અને દોષ તરફ અલક્ષ રાખ. રોગી મનુષ્યમાં એક રોગ હોય તેથી સર્વથા તેનો લાગ કરવો ન ધટે, કારણ કે રોગને ટાળવાથી કાયદો છે. રોગીનામાં સર્વ રોગોજી હોય અને તેના આત્મામાં કંઈ ગુણો ન હોય એવો નિયમ નથી. રોગીઓ રોગથી મુક્ત થયા પાદ ઉજ્જ્વલ થવાના. રોગનો ઉદય ભોગવીને રોગીઓ પણ નિરોગી થવાના. રોગીના રોગથી રોગીના આત્મા ઉપર દ્વેષ ધારણ કર્યો હોય તો તેની ક્ષમાપના કરવી જોઈએ. આ જગતમાં કર્મનાવશે પરિભ્રમણ કરવું પડે છે. સર્વ જીવોની સાથે અનંત વખત સંબંધ થયા. રાગ અને દ્વેષના યોગે જીવોને સંતાપ્યા હોય તેની ક્ષમાપના કરીને ભવિષ્યમાં પુનઃ જન્મ તરફી આત્મોત્તતિ કરવાની જરૂર છે. આપણા સંબંધમાં ઘણા મનુષ્યો આવે છે તેઓના આત્માઓને કોઈ પણ રીતે દુઃખવવામાં આવે છે એવો દ્વેષના યોગે સંબંધ પ્રાપ્ત થાય છે માટે જે જે પ્રતિ દ્વેષ પરિતાપ વગેરે કર્યા હોય તે તે આપતો સંભારી સંભારીને આપણે ઉદાર દીલથી અન્યોને ખમાવવા જોઈએ કે જેથી ભવિષ્યમાં વૈરની પરંપરાઓ ન ભોગવી શકાય.

જાપો વા કરોડો ગુન્હાઓ જેઓએ કર્યા હોય, આપણું સર્વથા પ્રકારે છુટ્ટ કરવા જેઓએ પ્રયત્ન કર્યો હોય તેવા જીવો ઉપર પણ કહ્યું ધારણ કરીને મારી આપવી જોઈએ. આપણી નિન્દા કરનારાઓ હોય, આપણા ઉપર આજ ચઠાવનારા હોય તેવા જીવો મોહના તાપ્તામાં આવી ગએલા હોવાથી પોતાના આત્માની ઈચ્છા સમજી ન શકે એમ બનવા યોગ્ય છે અને તેથી આપણને ન ખમાવે તોપણ આપણે તો પોતાના આત્માને શુદ્ધ કરવા ક્ષમાપના કરવી જોઈએ અને એ આપણો ધર્મ છે. પ્રાયઃ સંબંધમાં આવનાર મનુષ્યોની

સાથે દ્વેષ-ખેદ-ક્રોધ ધવાનો સંભવ રહે છે. સંબંધમાં આવનાર મનુષ્યોને, યજ્ઞોને અને પંખીઓને ખમાવવાની જરૂર છે. આપણું જીવન ઉચ્ચ કરવાને ક્ષમાપનારૂપ નિસરણી કૃપર ચઢવાની જરૂર છે. શ્રી મહાવીર પ્રભુએ ચંદ્રકાશીયા સંધપર જેવી દૃષ્ટિ ધારી હતી તેવી દૃષ્ટિ ધારણ કરવાને ઉચ્ચ ક્ષમાની આવશ્યકતા છે. સામર્થ્ય છતાં અપરાધી જીવોના ગુન્ડા-ઓની મારી આપની એ ઉત્તમ ક્ષમાપના કહેવાય. ગંભીરતાનો ભાગ કરીને તુચ્છતા ધારણ કરવાથી અનેક મનુષ્યોનાં દીલ દુખાવ્યાં હોય તેની પણ પરમાત્માની સાક્ષીએ ક્ષમા માગવાની જરૂર છે. સાગરની પેઠે ગંભીર રહીને અન્યોના ભાવપ્રાણુનું રક્ષણ કરનારા ઉત્તમ મનુષ્યોની ક્ષમાના ઇચ્છક યવું જોઈએ. ધર્મચર્યા ત્હારા આત્માને પવિત્ર કરવા ક્ષમાપનાના માર્ગે વાળ. જ્યાં મુશી મન-વાણી અને કાયાને દુરૂપયોગ થાય છે ત્યાં મુશી અનેક જીવોને દુઃખી કરવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થઈ શકે. આપણા મિત્રોની સાથે, આપણા ગુરૂજનોની સાથે, આપણા સ્નેહીઓની સાથે અને આપણા પ્રતિરક્ષીઓની સાથે પણ ક્ષમાથી વર્તીને તેઓના આત્માઓનું ત્રેયઃ ઇચ્છવા પ્રયત્ન કરવો. ધર્મચર્યા સારીરિક ઉન્નતિના કરતાં આત્મિકોન્નતિ કરનાર ક્ષમાપનાને હૃદયમાં ધારણ કરવી જોઈએ. ગુણુ રચાવકની જુમિપર ચઢવા માટે ક્ષમાપનાનું બળ પ્રાપ્ત કર્યા વિના છુટકા ધવાનો નથી. કોઈ પણ જીવ ક્ષમા વિના સુક્ત થયો નથી અને ધવાનો નથી. આપણે હૃદયથી ક્ષમા કરવી જોઈએ. જેની સાથે શુદ્ધ પ્રેમ છે તેની સાથે તે મારી જેવું વર્તન રહે છે પણ જેઓએ આપણા માર્ગમાં કાંટાઓ વેચ્યાં હોય છે અને જેઓ દુર્જનોની રીત ધારણ કરે છે તેઓના આત્માઓને ખરી રીતે ક્ષમા આપવાની જરૂર છે. ધર્મચર્યામણે ! આ માર્ગપર યાત્રવું એમાંજ તારી આત્માની ઉન્નતિ સમાયલી છે. આપણા આત્માને સદાકાલ આવી ક્ષમાપનાની રીતિમાં ઉચ્ચ કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

માતાની જેમ પોતાના સંતાનોપર જેવી ક્ષમાદૃષ્ટિ રહે છે તેવી સર્વ જીવો કૃપર આપણી ક્ષમાદૃષ્ટિ રહેવી જોઈએ. આપણે ખરા અંતઃકરણથી ક્ષમા આપવાની જીવને આચારમાં મુકવી જોઈએ. ક્ષમાપનાના સહવિચારોને આચારમાં મુકવા વિના ઇચ્છત કાળની સિદ્ધિ થતી નથી. આપણા મનમાં વૈર ઝેરના વિચારો કરવાથી મનની મલીનતા વધતી જાય છે અને અન્તે પરિણામ એ આવે છે કે અશુભ વિચારોના વશમાં પડેલો આત્મા પોતાની સ્વાભાવિક શાન્તિથી ખરાદુઃખ થાય છે. મનમાંથી વૈર ઝેરના કુવિચારો કાઢી નાખવાથી પોતાનો આત્માજ પોતાને શાન્તિ આપવા સમર્થ થાય છે. આપણા મનની આગળ જે અપરાધી વ્યક્તિઓ ખડી થતી હોય તેઓને ક્ષમા આપીને પોતાના આત્માની ઉચ્ચતા કરવી જોઈએ. મનુષ્યોના બાલ જીવન અને આન્તરિક જીવનને તપાસીને તેઓને ગુણુનુરાગ દૃષ્ટિથી અવગ્રહવા જોઈએ અને તેઓના અપરાધોને ખમવા જોઈએ. જે મનુષ્ય ખમી છે તે મહાન્ છે અને જે મનુષ્ય ખમતો નથી તે મહાન્ થતો નથી. જીવને ખમાવવાથી મનના આમળા ટળી જાય છે અને શારદીય સરોવરની પેઠે મનની નિર્મલતા થાય છે. જે મનુષ્યમાં ક્ષમા ગુણુ ઉત્પન્ન થાય છે તે મનુષ્ય પોતાના આત્માની ખરેખરી ઉન્નતિ કરી શકે છે અન્ય દર્શનીયોના શાસ્ત્રોમાં પણ ક્ષમાને ધારણ કરનાર પ્રભુનો ખરેખરો ભક્ત બની શકે છે એવા ઘણા પુરાવાઓ મળ્યા આવે છે. અન્યોના અપરાધો ખમવામાં આત્મભોગ આપવો પડે છે અને ઉચ્કેરાયલી વૃત્તિને શાન્ત કરવી પડે છે. બાલ-ભાવમાં પરિણમતા એવા આત્મખળને પોતાના સ્વભાવે પરિણામવું પડે છે. અશુભ વિચારોનો પરિહાર કરીને શુભ વિચારો કરવા પડે છે. વૈરના અદલાનો ભાગ કરીને કશ્ચ દૃષ્ટિ

ખીલવવી પડે છે. આશ્રવના વિચારોને સંવરના વિચારોમાં ફેરવવા પડે છે. આવી દશાએ અન્યોને ક્ષમાપના યદ્ય શકે છે માટે અન્યોને ખમાવવામાં આત્માનું ધાળું બળ વાપરવું પડે છે અને તેથી આત્માનું ધાળું બળ પ્રકટે છે. શ્રી હરિભદ્રસૂત્રીએ ક્રોધના ઉપશાન્ત્યે શ્રી અમરાદિત્ય ચરિત્ર બતાવ્યું છે. ક્ષમાપના કરનાર પ્રભુનો ખરો ભક્ત ઠરે છે. જગતના જીવોને પવિત્ર કરવાને માટે આકાશમાંની ગંગાએજ ક્ષમાપનાનું રૂપ ધારણુ કર્યું હોય એવાં ખામણાં છે.

દરોજ આવશ્યક ક્રિયા કરતી વખતે સર્વ જીવોને ખમાવવા જોઈએ. પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કરતાં તો વિશેષતઃ સર્વ જીવોને ખમાવવા જોઈએ. ચાતુર્માસિક પ્રતિક્રમણ કરીને તો વિશેષતઃ સર્વ જીવોને ખમાવી નિર્મલ થવું જોઈએ. જેવે સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરીને તો સર્વ જીવોને સંભારી સંભારીને તથા રૂપરૂમાં જે જીવોની સાથે ક્રોધ, વૈર, અને ક્રોશ વગેરે થયા હોય તેઓને ખમાવવા ઉચિત્ત યત્નું જોઈએ. પર્યુષણ પર્વની આરાધના સર્વ જીવોને ખરા ભાવથી ખમાવ્યા વિના થતી નથી. ઉદ્ધાધીરાજએ જેમ ઉજ્જવિની નગરીના ચંદ્ર પ્રદ્યોતન રાજને અતિ તત્ત્ર ઘર્ષ ક્ષમાપના કરી તેમ સર્વ જીવોની સાથે સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરીને સર્વ જીવોને ખમાવવા જોઈએ. શ્રી મહાવીર પ્રભુએ પરસ્પર ક્ષમાપના કરવાની ક્રિયા દર્શાવીને દુનિયા ઉપર મહાત્ ઉપકાર કર્યો છે. હાલમાં પ્રાયઃ જેની સાથે પ્રીતિ હોય તેની સાથે અન્ય જેનો ક્ષમાપના કરે છે, પણ જેની સાથે વૈર વિરોધ થયા તેની સાથે ક્ષમાપના કરનારા જેનો વિસ્વા જણાય છે. ખરી રીતિ તો એ છે કે જેની સાથે વૈર, વિરોધ, ક્રોશ, મારામારી, અપરાધ, અને નિન્દા આદિ ઘર્ષ હોય તેઓને મન, વચન અને કાયાથી ખમાવવાની વિશેષતઃ જરૂર છે. જેનું સાધુઓએ પણ જે જે ગચ્છવાળા સાધુઓની સાથે ક્રોશ વગેરે થયા હોય તેઓને અને તો રૂપરૂમાં ખમાવવા જોઈએ. પરસ્પર જીવોને ખમાવવાની અને તદ્દ્વારા આત્માની શુદ્ધિ કરવાના ઉપદેશ દેનારા શ્રી વીર પ્રભુને અસંખ્યવાર વંદન યાઓ.

ખમાવનારે પોતાના આત્માનું શુદ્ધ રચરૂપ વિચારવું જોઈએ. આત્માને આત્મભાવે દેખવામાં આવે અને મોહવૃત્તિને બિન્નપણે અવલોકવામાં આવે તો આત્મા ખરેખર અહંવૃત્તિના પાશથી વિમુક્ત થાય છે. અહંવૃત્તિના પાશમાં પડેલો આત્મા અરે ક્રોધને ખમાવવાને વિચાર કરી શકતો નથી. આત્માનું જ્ઞાન થતાં સર્વે આત્માઓ પોતાના સમાન ભાસે છે અને તેથી અન્ય જીવોએ કર્મયોગે દોષો-અપરાધો-શુન્દાઓ કરેલા છે. જે તેઓ પોતાના મૂળ સ્વરૂપે રમણતા કરતા હોત તો કદી દોષો શુન્દાઓ કરત નહિ. તે જીવોની પાસે મોહ શુન્દાઓ કરાવેલા છે એવું જ્ઞાન થતાં અન્ય જીવો પ્રતિ શુદ્ધ ભાવ રહે છે. અન્ય જીવો કર્મથી દોષો-અપરાધો સેવે છે તેથી જ્ઞાની, અન્ય જીવોને લાગેલાં કર્મનો નાશ કરવા કષ્ટા દષ્ટિથી ઉપાયો ગ્રહણ કરે છે. જગત્ આત્માઓ સિંહની દષ્ટિ ધારણ કરીને અન્ય જીવોની શુદ્ધદષ્ટિ કરવા પ્રયત્ન કરે છે કે જેથી તે જીવો ખરી ક્ષમાપના કરવાને શક્તિમાનુ યદ્ય શકે છે. મોહના યોગે આત્મા અન્ય વસ્તુઓને પોતાની કલ્પી ક્રોશ પામે છે અને વૈર વિરોધ વધારે છે. આત્મા સત્તાએ શુદ્ધ છે, સુદ્ધ છે, ત્રણ ભુવનનો નાથ છે. અનંત જ્ઞાનાદિ ગુણોનો ભંડાર છે. સિદ્ધનો ભાઈ છે, એવા આત્માની શુદ્ધ સત્તાધ્યાતાં આત્માનું સિદ્ધપણું પ્રગટ થાય છે. આત્માને પરમાત્મ દશામાં લેઈ જનાર ક્ષમાપના છે.

મિથ્યાદુષ્ટત દેઈ ખમાવ્યા યાદ પુનઃ વૈર વિરોધ ક્રોધ જીવની સાથે ન થાય એવો ભાવ ધારણ કરવો જોઈએ. પુનઃ દોષો, અપરાધો ન સેવવાની બુદ્ધિએ મિથ્યાદુષ્ટત અને ક્ષમાપનાની આવશ્યકતા સ્વીકારવામાં આવે છે, પર્યુષણ પર્વની આરાધના કરનારે સાંવત્સ-

રિક પ્રતિકમણ કરીને ખમવું ન્તેષ્યમે, ખમાવવું ન્તેષ્યમે, ઉપશમવું ન્તેષ્યમે. ઉપશમાવવું ન્તેષ્યમે. જે ખમે અને ખમાવે, જે ઉપશમે અને ઉપશમાવે તે આરાધક ગણવે. સર્વ સૂત્રમાં શિરોમણિ ભાવ ધારણ કરનાર શ્રી કલ્પસૂત્રમાં સમાચારીના વ્યાખ્યાનમાં ખમે અને ખમાવે તે આરાધક છે તે સંબંધી નીચે પ્રમાણે પાઠ છે.

સ્વામિયત્વં, સ્વમાવિયત્વં, ઉવસમિયત્વં, ઉવસામિયત્વં, જોઉવસમહતસ્સ અધિચ-
આરાહણા. જોનઉવસમહતસ્સનધિચ આરાહણા, તમ્હાઅપ્પણાચેવ ઉવસમિયત્વં સેકિમા-
હુમંતે ? ઉવસમસારં તુ સામત્રં ॥ ૫૯ ॥

ક્ષન્તવ્યંસ્વયમેવ, ક્ષામયિતવ્યઃ પરઃ ઉપશમિતવ્યંસ્વયં, ઉપશમયિતવ્યઃ પરઃ અ-
ધદ્વયોર્મધ્યેયચેકઃ ક્ષમયન્તિનાપરસ્તદાકાગતિરિત્યાહ ય ઉપશામ્યતિઅસ્તિત્પ્યારાધના
યોનોપશામ્યતિ નાસ્તિત્પ્યારાધનાતસ્માન્ આત્મનાઉપશમિતવ્યં તત્કુતોહેતોઃ હે પૂજ્ય !
इतिप्रष्टेगुरुराह उपशमसारं उपशमप्रधानं श्रामण्यं श्रमणत्वं ॥

કલ્પસૂત્રના આ પાઠ પ્રમાણે વર્તવામાં આવે તો આત્માની પ્રતિદિન શુદ્ધતા થતી ગળ્ય.
સાધુઓ, સાધ્વીઓ, શ્રાવકો અને શ્રાવીકાઓએ સર્વ જીવોને ખમાવવા ન્તેષ્યમે. કોષ્ટાદિક
કપાયોને ઉપશમ કરવાથી શ્રી ભિનેન્દ્રતા ઉપદેશ પ્રમાણે પ્રવર્તી શકાય છે. ગૃહસ્થોને અને
સાધુઓને ક્ષમાપના કરીને આત્માની પરમાત્મ દશા કરે એવો શ્રી વીર પ્રભુને ઉપદેશ
ધ્યાનમાં રાખવા લાયક છે.

હે ધર્મખંધો ! ક્ષમાપનાનો ઉપદેશ આદરવા લાયક છે. આત્માનો શુદ્ધ ધર્મ પ્રગટ
કરવાને ક્ષમાપનાની ઉપાસના કર ! ક્ષણે ક્ષણે ક્ષમાપનાના વિચારોને હૃદયમાં પ્રગટાવીને આ
ત્માનો શુદ્ધતા કરવા પ્રયત્ન કર ! ક્ષમાપના વડે આત્માની ઉજ્જ્વલતા, અનંત જીવોએ ભૂત-
કાળમાં કરી અને ભવિષ્યમાં અનન્ત જીવો શુદ્ધતા કરશે. ક્ષમાપનાનો વ્યવહાર સદા આદ-
રવા યોગ્ય છે. ક્ષમાપનાના વ્યવહારથી અનેક જીવોનું કલ્યાણ થયું છે, અને ભવિષ્યમાં થશે.
માટે હે ધર્મખંધો ! ક્ષમાપનાના માર્ગે ચાલી ત્હારા જીવનની ઉચ્ચતા કરતો રહેજે. હું પણ
ઇચ્છું છું કે તેવી ક્ષમાપનાની પ્રવૃત્તિવડે તારો આત્મા ઉચ્ચ દશાના શિખરે પ્રાપ્ત યાગે
અને પરમ મંગલ પામે. इत्येवमाशीः ॐ शान्तिः

સંવત ૧૯૩૮ ભા. શુદ્ધિ ૭. સુ. અમદાવાદ.

“ સૌંદર્ય કેવી રીતે મળે ? ”

(લેખકઃ—મણીલાલ મોહનલાલ પાદરાકર.)

મનમાં વિચાર આવ્યો કે તેનો ઉચ્ચાર થાય છે અને ઉચ્ચાર થયો કે તે કાર્ય
ખનવાતું આવે છે. અનુભવથી સ્વભાવ ખંધાય છે અને સ્વભાવથી આપણા જીવનના
સિક્કાંતોનો નિશ્ચય થાય છે.

“હું સુંદર, નિરાગી, ધનવાન અને સુસ્વભાવી થઉં” એવી સ્વભાવતઃ પ્રત્યેક ને
સદોદિત ઈચ્છા રહ્યા કરે છે. તે તે ઈચ્છા પાર પાડવાને હરેક જુનન પ્રયાસોમાં તલ્લિન રહે
છે, પણ તે બરાબર ન કરી શકવાથી ઘણા તે ભેજવવાને બેનસિખ રહે છે.

વર્તન ઉત્તમ કરવા માટે-આરંભ વિચારોથી કરવો. મનમાંથી ખરાબ વિચારો કાઢી નાંખીને ઉત્તમ વિચારોનું મનમાં લાવવા, તેથી સર્વ સિદ્ધ થશે. વિચારોની હાયા આરોગ્ય અને આચારપર ઘણીજ ગાઢ પડે છે. માણસોના ચહેરાપરથીજ તે ઉત્તમ કે અધમ, સગ્ગન કે દુષ્ટ શાંત કે ક્રોધી-અળીયેલ કે આનંદી છે તે જટ જણાઈ આવે છે. એ શું ખતાવે છે? માણસનો ચહેરો એ માણસના વર્તનની આરસી છે. “સુંદરતા સુંદર ચીજોનેજ જન્મ આપે છે” એ વાક્યાનુસાર સુંદર દેખાવું તે સુંદર વર્તન અને સુંદર વિચારોનુંજ ફળ છે એ નિઃશંકય વાર્તા છે.

રાગ ભય, લોભ, આળસ્ય, અહંકાર અને સ્વાર્થપરામણતાથી સૌંદર્યનો નાશ થાય છે. એકલપેટાપણુ સરખો સૌંદર્યનો નાશ કરનાર ખીન્ને દુષ્મન નથી. વિષય વિકારોની વૃદ્ધિ અને ક્રોધનો આવિર્ભાવ એ સુંદરતાને સગમની દેવાતાંજ સાધનો છે. પુર્વેના સુંદર ને તંદુરસ્ત પુરૂષોના ચહેરા સ્મરો. અહ્મચર્ય અને ઉત્તમ આચારની છવતી જગતી છાપ તમે તેમના ચહેરાપર પ્રગટ જોશો. અહ્મચર્ય શિવાય સુંદરતા ક્યાંથી મળે ! દુર્ગુણો ધીમે ધીમે શરીર પર પોતાનો અધિકાર જમાવે છે. તે સૌંદર્યનો નાશ કરે છે. આલ્યાવરયાનું સૌંદર્ય યુવાવસ્થામાં ચાલી જવાનાં કારણો દુર્ગુણો શીવાય ખીજું કંઈજ નથી. આ દુર્ગુણોથી મનુષ્ય અલિપ્ત રહે, અને મનમાં ઉત્તમ વિચારોની શ્રેણીઓને સ્થાન આપે, તો ચહેરાપર દિવ્ય સૌંદર્ય ઝળકી ઉઠશેજ.

અનેક કારણોથી સૌંદર્યનો નાશ થઈ રોગોનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે. બોકો સાહો ખોરાક ખાવાનું મુકીને, કેમી લાવવા માટે પકવાન તયા મશાલા આરોગ્યે છે. કસરત કરતા નથી, સ્વચ્છતા કલ્પ કરે છે, સ્વાસોશ્વાસ ક્રિયા તરફ અરાખર લક્ષ આપતા નથી, ભય-ચિંતા-રાગ-ક્રોધ જેવા અતિ વિષમ શત્રુને મનમાં જગ્યા આપે છે, અરાખર ચાચા શિવાય જેમ તેમ કોળીઆ ભરીને જમી લે છે, તેને પચાવવાને ખે ધડી વાયકક્ષી કરવાને બદલે જમીને હાથ લુસતા લુસતા, કપડાં પેહરતા પહેરતા કામે વળગી જાય છે. કહો વાચકો ! શારીરિક સૌંદર્ય આમ મળે કે ? અરેરે ! આમજ સૌંદર્યનો નાશ થાય છે અને વળી પીયસના સાખુથી સ્નાન કરાય, ઉત્તમ દુવાલથી દીલ લુછાય, ઉત્તમ ઘોતર ને કપડાંથી શરીર સુશોભિત કરાય, કામનીઆ ઝોાઈલ ને સેંટ લવેડરથી વાળ ચકચકતા સુચાળા કરી હોળાય, સારા દાગીના પહેરાય ને અરાખર તૈયાર થવાય પણ માનસિક આનંદ ને સૌંદર્ય શિવાયનો ચહેરો શું શોભે કે ? આજના સૌંદર્યને માટે કાંઈં ભારતા યુવાન વર્જને મહારી તો સુચના એ છે કે-એ બધાં સૌંદર્ય મેળવવાનાં ક્રોકટ કાંશંજ છે. આજ સુંદરતા-આંતરિક સુંદરતા શીવાય તુચ્છ છે. પ્રથમ આંતરિક સુંદરતા પ્રાપ્ત કરો.

સાહો પણ સાત્વિક યોગ્ય ખોરાક નિયમિતપણે-અરાખર ચાવીને-પ્રસન્ન ચિત્તે આ-રોગો, સ્વચ્છ-ખુલ્લી હવા ને વ્યાયામનો પૂર્ણ ઉપયોગ કરો, સૂર્ય પ્રકાશનું અમૃત પીઓ, સ્વચ્છ પાણી ખુબ પીઓ, સહવિચારનું સેવન કરો, ઉત્તમ પુસ્તકોનું વાંચન રાખો, રાત્રે વહેલા સુષ્ પ્રાતઃકાળે વહેળા કો, પ્રકૃતી શાંત ને આનંદી રાખો, ચિત્તને ભટકવા ન દેતાં સ્થિર રાખો, જરૂર જોટલુંજ મિષ્ટ ખોલો, “ઉપાય કરતાં અટકાવ બહેત્તર” એ સૂત્ર પાળો, આ નિયમો દ્રઢ નિશ્ચયપુર્વક કરો, અને તેનું પાલન કરો, તો સૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરવામાં તમને વિલંબ લાગશેજ નહિ અને આમ કરવાથી તમારૂં આજ્ઞ અને આંતરિક એક સૌંદર્ય ઝળકી

ઉત્તમ વર્તન એજ મહત્વનું છે. એકવાર એવી ટેવ પડી કે તે જનાર નથી. ખરાબ ટેવો છોડી દો. મનને ત્રાસ આપનારી ખાખતો વિસરી જાઓ. ખીજાએ કરેલા અપકારો ભુલી જાઓ, સર્વપર પ્રેમ રાખો, અને ત્હમારૂં શરીર અને મન સુંદર થશે. ખરાબ ખાખતોથી શરીર અને મનની મુક્તિ થશે અને સર્વ લોક આપણાપર પ્રેમ કરશે.

સૌંદર્ય મેળવીને કરવાનું શું ?

સૌંદર્યવાન થઇને દરેક માણસને-સામાને પોતાના પ્રતિ આકર્ષવા માતો સામાને પ્રીય થવા ઇચ્છે તો સુંદરતા વિના પશુ-સુંદર વર્તન પશુ તે કામ હીક બળવી શકશે. સુંદરતા મેળવીને આલોકના નાશવંત પદાર્થોમાં રક્ત થવાના પ્રયત્નો કરવા કરતાં આંતરીક સુંદરતા મેલવીને-શેઠનો પશુ શેઠ અને રાજાઓનો રાજા-શ્રી પ્રભુ તેમને રાજી કરવાનો ઉદ્યોગ આરંભે તો કેવું સારૂં. ઇત્રિઓનો નિગ્રહ, ધર્મપર શ્રદ્ધા, આત્માની ઝોળખ, ઉત્તમ વર્તન, શીલનું સેવન, શાસ્ત્રાભ્યાસ ને સતપુરૂષોની સેવા આદિ સદ્ગુણોથી તમે આંતરને સુંદર કરશો તો તમારૂં બહારનું ને અંદરનું એક અંગ સુંદર થશે અને એ રીતે તમે આ લોક ને પરલોક બેઉને સંતુષ્ટ કરી શકશો, ને ત્હમારો પ્રયાસ સફળ થશે અને આવી સૌંદર્યતા મેળવવાની ત્હમારી ઇચ્છા પ્રભુ સફળ કરે એજ જાણાસા.

પૂજા.

ધર્મની દરેક ક્રિયા કરવામાં કોઇ પશુ આશય (હેતુ) રહેલો છે. આપણે તે વાત સમજાએ કે નહિ તોપણ ધર્મ સ્થાપકોએ ધર્મ ક્રિયાઓ કોઇ પશુ ઉચ્ચ આશયથી ખતાવેલી છે. ક્રિયા કરવામાં તે કરતાં જતાં પશુ આંતરંગ પ્રીતિનો અભાવ ઘણે ખરે ઠેકાણે જોવામાં આવે છે તેનું કારણ શ્રદ્ધાની ખામી નથી પશુ જ્ઞાનની ઝોલાશ છે. અજ્ઞાની અને જ્ઞાની બન્ને જણા ધર્મ ક્રિયાઓ તો એક સરખા રીતેજ કરતા જણાય છે પણ જ્ઞાનીમાં જે આવ જોમજ ઉચ્ચ વિચારો હોય છે તે અજ્ઞાનીમાં માલમ પડતા નથી, અને તેથી અજ્ઞાની પુરૂષ ઘણીવાર તો મારા ધર્મમાં અમુક ક્રિયા કરવાની કહી છે માટે મારે તે કરવી જોઇએ એમ વિચાર કરી તે ક્રિયા કરે છે, પશુ તેનો આશય, તે ખતાવનારનો વિચાર સમજતો નથી અને તેથી તે ક્રિયા કરવામાં હૃદય તે બણી દોડતું નથી, અને તે ક્રિયા આંતર પ્રદીપની પ્રેરણાથી થતી નથી. માટે જે આશય સમજાય તો તે જડ ક્રિયાને ચેતન મજે અને ખરેખરી કરવી જોઇએ તે પ્રમાણે હૃદયથી-બકિતભાવથી યાય તે માટે તેનો આશય સમજવાની બણી અગત્યતા છે.

આજના ભેખમાં આપણે પૂજા શા સારૂ કરવી જોઇએ ?

પૂજા ખતાવનારનો આશય શો હશે ? તેનો આપણી અણ્ય બુદ્ધિ પ્રમાણે વિચાર કરીશું અને તેનો શો ખુલાસો મજે છે તે જોઇશું. પ્રથમ પૂજા તે શું છે ? પૂજ્યવંદનીય પુરૂષો બણી હૃદયમાંથી જે લાગણી ઉત્પન્ન થાય તેને બકિત કહેવામાં આવે છે. આ હૃદયની લાગણી જુદી જુદી રીતે દર્શાવવામાં આવે છે. જે આપણા પૂજ્યવંદનીય પુરૂષો જગતમાં જીવતા હોય તો તેમની શુશ્રુષા સેવા કરવી તેનું નામ બકિત પશુ તે પુરૂષો જગતમાં ન હોય અર્થાત્ જે તેમને નિર્વાણ મોક્ષદશા પ્રાપ્ત કરી હોય તોપણ તેમની ભૂતિ સ્થાપી

તેમની ભક્તિ કરવી. ચિત્તથી તેમનું ધ્યાન કરવું, વચનથી તેમના ગુણનું સ્તવન કીર્તન કરવું, અને કાયાથી તેમની સ્થાપન કરેલી મૂર્તિની પૂજા કરવી; આ રીતે મન વચન અને કાયાથી અહંતોની ભક્તિ કરવાની છે.

અહાંત્યાં કોઇ મનુષ્ય પ્રથમ કરે કે ધ્યાન કરવાથી ચિત્તની સ્થિરતા થાય. તેમના ગુણનું સ્તવન કરવાથી તે ગુણો મેળવવાની હૃદયમાં અભિલાષા થાય પણ મૂર્તિ પૂજાથી શો લાભ છે ? મ્હાતની શી જરૂર છે ? આ પ્રશ્ન ઘણો અગત્યનો છે, અને તેનો આપણે શાંત મને વિચાર કરીશું.

(૧) પ્રથમ મનની સ્થિરતા આ તો એક સાધારણ નિયમ છે કે જ્યારે આપણી દષ્ટિ આગળ કાંઈ વસ્તુ હોય તો તેનાપર દષ્ટિ ચોટાડવી તે સુખમ થઇ પડે છે અને જે વસ્તુ તરફ દષ્ટિ જાય છે તે તરફ મન પણ દોરાય છે. આમ તેમ ભટકતા મનને સ્થિર કરવાને મૂર્તિ ખરેખર સાધન રૂપ થઇ પડે છે. માટે જેના હૃદયમાં મહાન્ પુરુષોનાં ચરિત્ર વાંચી તેઓ તરફ ભક્તિભાવ ઉત્પન્ન થયો છે તેને વાસ્તે મૂર્તિ ખરેખર યોગ્ય સાધન યદ્દિ પડશે કારણકે ભક્તિને લીધે તેનું મન તે ઇષ્ટદેવની મૂર્તિ સાથે એકમય થઇ જાય છે અને તેથી મનની એક ચિત્તા અને સ્થિરતા સહજમાં પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

(૨) મૂર્તિદ્વારા ગુણોનું સ્મરણ જેમ આપણને આપણા ગત થયેલા અયવ પરદેશમાં વસતા મિત્ર સ્વજન આદિની છાંયી જ્ઞતાં તેઓના ગુણનું સ્મરણ થાય છે તેજ પ્રમાણે ઇષ્ટદેવની મૂર્તિ જ્ઞતાંવારજ તેઓનું જીવન ચરિત્ર, તેઓનું શુદ્ધવર્તન અને તેઓના ઉદ્દૃષ્ટ વર્તનો આપણા હૃદય આગળ ખડાં થાય છે, અને તેમની પ્રતિ તે ગુણોને લીધે અંતરંગ ભક્તિભાવ ઉત્પન્ન થાય છે પણ આવી પ્રીતિ ભક્તિ આપણામાં જન્મી થાય તે માટે આપણા ઇષ્ટદેવના જીવનચરિત્રથી આપણે સંપૂર્ણ રીતે જાણીતા થવું જોઈએ અને તે ચરિત્રની દરેક ખીનાનું પલેપળ સ્મરન તેમજ મનન કરવું જોઈએ. આ રીતે ઇષ્ટદેવના જીવનચરિત્રના સંપૂર્ણ જ્ઞાનથી તેમની મૂર્તિ જ્ઞતાંજ તે વ્રતાં આપણી આંખ આગળ તરી આવશે, અને તેમના ઉમદા ગુણોનું સ્મરણ થતાં તે ગુણો મેળવવાને હૃદયમાં તીવ્ર અભિલાષા થશે.

(૩) મૂર્તિની આકૃતિદ્વારા વિવિધ ગુણોનું ચિંતન અને ભગવાનની મૂર્તિના તવ અંગની પૂજા કરતાં કયા કયા ગુણોનું ચિંતન કરવું તેનો આ વિભાગમાં આપણે વિચાર કરીશું.

(૧) પ્રથમ ભગવાનના ચરણના અંગુઠાની પૂજા કરતાં ભગવાન ત્રિજગતને વંદનીય છે અને તેમનું સઘણું શરીર પૂજ્ય છે. શરીરનું દરેક અંગ પૂજવા લાયક છે અને તેથી તેમના ચરણનો અંગુઠો પણ પૂજવા યોગ્ય છે આવો વિચાર કરવો જોઈએ. (૨) જનનું અયવ ઈચ્છુ. જનુના બંને ભગવાન કાલસગ્ગ (કાયોત્સર્ગ) ધ્યાનમાં રહ્યા હતા અને સમાધિદ્વારા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાને સમર્થ થયા હતા, તેમજ વળી તેના બળથી લોકોને ધર્મનો ઓધ કરી સંસાર સાગરથી તરવાને દેશોદેશ વિચરવાને સમર્થ થયા માટે તે જનુનું પણ પૂજનીય છે આવો વિચાર કરવો. (૩) હસ્ત. પોતાના હસ્તવડે ભગવાને લોકોનું દુઃખ રાજવાને અપ્પૂઠ ધનનું દાન આપ્યું હતું માટે તે હાથ પણ પૂજ્ય છે. આ રીતે વિચારવું અને પોતે પણ તેમ કરવાનો મનમાં સંકલ્પ કરવો અને યથાશક્તિ યોગ્ય સમયે દાન આપવું. (૪) ખભો. માન એ માણસનો કદો શનુ છે. માનને લીધે મનુષ્યો પોતાની જાતને ઉચ્ચ ગણી ખીન્નના ઉપર તિરસ્કારની દૃષ્ટિથી જુવે છે, અને ખીન્નઓને હલકા ગણી તેમના ઉપર દ્રેપની તજરથી જુવે છે. આ માનની દૃષ્ટિ મનુષ્ય

ખભા દ્વારા દર્શાવે છે અર્થાત્ પોતાની મહત્વતા ખતાવવાને મનુષ્ય પોતાના ખભા ચઢાવે છે પણ ભગવાને તો માનતો (અકંકારતો) નાશ કર્યો છે તેથી તેમને ખભો પણ પૂજ્ય છે આમ વિચારવું, અને પોતે પણ જેમ અને તેમ અભિમાનની વૃત્તિ ઓછી કરી પોતાના સંબંધમાં આવતા મનુષ્યો સાથે સમભાવ રાખી વર્તવાને નિશ્ચય કરવો. (૫) શિખા. આત્માના સંપૂર્ણ ઉત્કૃષ્ટ ગુણો ખીલવી ભગવાન ઉચ્ચસ્થાન પ્રાપ્ત કરવાને સમર્થ થયા છે માટે શરીરની ઉચ્ચ સ્થાનરૂપ શિખા પણ પૂજ્ય છે આવો વિચાર કરવાનો છે. (૬) કપાળમાં તિલક. ભગવાન ત્રિભુવનને વંદનીય છે તેમના ઉત્કૃષ્ટ ગુણોને લીધે, તેમજ કરુણામય સ્વભાવને લીધે સકળ જગતના શિરોમણી રૂપ તેમજ તિલક સમાન છે માટે તેમના કપાળમાં તિલક કરવું જોઈએ. (૭) કંઠ. વર્ણના ઉચ્ચારના આકંઠ સ્થાન છે તેમાં કંઠસ્થાન મુખ્ય છે. ભગવાને કંઠ મુખ નાસિકાદ્વારા વણેતિ (અક્ષરોતો) ઉચ્ચાર કરી ધર્મતત્ત્વોનો લોકોને ઉપદેશ કર્યો હતો અને હજારો જળુને પ્રતિઓધ્યા હતા માટે તે કંઠ પણ પૂજ્ય છે. આવો વિચાર કરી કંઠે તિલક કરવું. (૮) હૃદય, રાગ અને દ્વેષરૂપ બે શત્રુઓને ઉપશમવડે નાશ કરવાથી જ્યોત્સું હૃદય નિર્મળ તેમજ શુદ્ધ થયું છે માટે તે હૃદય પણ પૂજ્ય છે એમ વિચારવાનું છે. (૯) નાભિ. નાભિ આગળ જેમ ત્રીવલી છે (ત્રણ લીટીઓ છે) તેમ ભગવાને જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ રત્નત્રય મેળવ્યાં છે માટે નાભિ પણ વંદનીય છે આવો વિચાર કરવાનો છે. આથી આથી ભાવનાઓ ભાવતાં તેવા ગુણો મેળવવાની આપણા હૃદયમાં અભિલાષા ઉત્પન્ન થાય છે. ઉપર જણાવેલા ઉચ્ચ આશયો શિવાય પણ એક અતિ ઉત્તમ અને ગૂઢ હેતુ પ્રતિમા પૂજનમાં રહેલો છે. જે પ્રતિમાની પ્રતિક્ષા યોગ્ય પુરૂષોથી, તેમજ શુદ્ધ મંત્રોચાર સહિત, કરવામાં આવી હોય તો તે ક્રિયાથી પ્રતિમામાં તે દેવનું ચૈતન્ય આર્જીહન થાય છે. તેમજ વળી શુદ્ધ ભક્તોની અંતઃકરુણની ભક્તિથી તે પ્રતિમા શુભવિચારો અને ઉચ્ચ લાગણીઓનું કેન્દ્રસ્થાન બને છે અને તેથી કરીને દેરાસરમાં પેસતાં વારજ દુષ્ટજનના મનમાં પણ ઉચ્ચ વિચારોને સ્થાપન મળે છે તો શુદ્ધ ભક્તની તો વાતજ શી ? શુદ્ધ ભક્ત તો ભક્તિરસમાં લીન થઈ જાય છે કારણ કે પ્રતિમામાંથી શુભ પ્રેરણાઓ-શુભવિચારોનો પ્રવાહ નિરંતર વલા કરે છે અને તેથી જ મનુષ્યો તેના સંબંધમાં આવે છે તેમનામાં ઉચ્ચ વૃત્તિઓ ઉત્પન્ન થાય છે. આ હેતુથીજ ધર્મશાસ્ત્રોમાં દેરાશરને પવિત્ર રાખવાને તેમજ તેમાં, જગત્ સંબંધી અથવા ખીજ કોઈ મલીન વિચારોનો નિષેધ કરી પેસવાને ફરમાવ્યું છે કારણ કે શુભ વિચારના વાતાવરણને મલીન વિચારો મલીન કરે છે માટે નિરંતર સ્નાન કરી મનને શાંત કરી, પવિત્ર વિચારોથી અને દેરાસરમાં છટ્ટદેવની પૂજા કરવાથી મળતો લાભ અવર્ણનીય છે. પવિત્ર તીર્થોએ જવામાં પણ ઉપર જણાવેલો ઉત્તમ હેતુ હોય એમ મને તો લાગે છે કારણ કે તીર્થો મહાન પુરૂષોના ચરણરજથી, તેમના શુભવિચારોથી પવિત્ર થયેલાં હોય છે, કારણ કે શુભ વિચારોના તે વિચારો અતિ તીવ્ર હોવાથી પરમાણુઓ ઘણા કાળ સુધી રહે છે તેમજ શુદ્ધ ભક્તોની ઉત્તમ ભક્તિથી તેઓને બળ મળે છે અને તેથી તેવા તીર્થ જનાર પુરૂષોના મનમાં ત્યાં આગળ તેવા શુભ વિચારોના પરમાણુઓને લીધે શુભ વિચારો ઉત્પન્ન થાય છે. ઉપર જણાવેલા તેમજ ખીજ પણ આશયો હશે માટે દરેક આત્મકિતાર્થી પુરૂષે શુદ્ધ મન સહિત પ્રતિમા પૂજન કરવું જોઈએ અને ભગવાનના ગુણોનું ચિંતન તથા મનન કરી તે મેળવવા પ્રયત્ન કરવો, અને આત્મમાં રહેલી શુભ શક્તિઓ ખીલવવી.

“ सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि बाह्य साधनथी खरे ?

(वेपथ—डी० ७० शाह, माण्डेकपुरवाणा सु. अवयवगठ. आयु.)

—हरिगीतछंद—

(१)

छे इंद्रवरलुं आ सभे, रूपे रूकुं रणियामलुं,
बेवा धलुं लक्ष्म्याय छे, मन मोहथी मानव तालुं;
शौंर्ध्वं देणी स्वाह लेतां, भूष कडवुं ते करे,
सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि आल साधनथी परे.

(२)

रुंढेयां सुभाषणु भंतथी, जनमंडणे करतो करे,
के वेप मडान लखे लणी, पत्रो मडिं छाया करे;
तेथी धणे कडे कार्य शुं ? मन भेल जे नव दूर करे,
सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि आल साधनथी परे.

(३)

तीर्थो कर्ये के प्रत कर्ये, के “ राम राम ” भूषे लणे,
के ध्यान अग पेडे धर्ये, अहु आल आडंअर सणे;
कठि कार्य सिद्ध यतुं नथी, जन मायु कूटी जे मरे,
सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि आल साधनथी परे.

(४)

लगवां धरीने लटकता जे, साधुजनता वेपमां,
रामाओ राणी ते करे, धन धूतवा आ देशमां;
शुभ जानने शुभ वृत्ति विष्णु, कल्याणु डोतुं शुं करे,
सिद्ध धर्म थाये सत्त्वथी, नहि आल साधनथी परे.

(५)

संभ्राभमां जया लखे, शस्त्रो अहु अजे धरे,
भोरो कडावर व्यथ लष, संभाणथी स्वारी करे;
निर्विषं पशु जे ते करे तो, कार्य त्यां जष शुं करे,
सिद्ध कर्म थाये सत्त्वथी, नहि आल साधनथी परे.

(६)

अगवेो सरिता तीर भेसे. तापस तुल्य ते अनी,
हासे नहि यासे नहि अह, स्थिरता ते नीयनी;

પણ લાગ સાધી મચ્છને તે, ચડપ લઈ ચાંચે બરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્તથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે.

(૭)

કોઇ શેગી કે વળી બેગી કે, અત્યંત આડંબર બરી,
બેાળાપણના લોકને, એમ ભભાવે યુક્ત કરી;
બહુ નાહિ ધોઇ તિલક તાણી, બાહ્યાડંબર અતિ ધરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્તથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે.

(૮)

સ્વેત રંગા ધ્યાન ધારી, સ્થાન સરવર ખેસતા,
ભક્તિ બગની ઠગ સમી છે, ભલા તેતો ઠીસતા;
મન પરિણામે નકં પડશે, નિશ્ચે તેતો આખરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્તથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે.

(૯)

માટે સુશો બુદ્ધિ જતો, શુભ સાગરના આહક થશે,
કેંગીજનોના કેંગથી, “ દિલમુશ ” અંગ્ગમ નવ જશે;
સાવધ ધઈ શુદ્ધ તત્તવ સેવી, મોક્ષપદ પામે ખરે,
સિદ્ધ કર્મ થાયે સત્તથી, નહિ બાલ સાધનથી ખરે.

(અપૂર્ણ.)

જૈનોમ્હુદય હિતશિક્ષા.

— આધવજી સંદેશો કહેજે સ્યામને—એ રાગ. —

જૈન અધુઓ ! શાખ સુણો સોહામણી, જિનવર ભાષિત ધર્મ તત્તવ વિચારજો;
સદ્ગણ કરો નર ભવને શિવ સુખ પામવા, મન, વચ, કાચે ધર્મ રત્ન આધારજો. જૈન. ૧
દુઃખકારી જે વચનો સુખથી વારતાં, સમતા સાગરમાં સુખ અપરંપાર જો;
નિષ્ઠ વચનથી વદીએ સહુને પ્રેમથી, ભાવભાવ વધતો સૌ વ્યવહારજો. જૈન. ૨
જળ વાદળ સમ ચલિત જીવિત જાણીએ, સમબ્યા જ્ઞાની વૈરાગ્યે રંગાયજો;
બૂહા જગખંધનને બળથી તોડીએ, આત્મિક ધન મેળવીયું શુભિજન ગાયજો. જૈન. ૩
અભયદાન આપીને જીવ રક્ષા કરો, સુપાત્રાદિક ધાન પંચ પ્રકારજો;
ભવ દવ બળતાં રરતો સરલ એ સાચવી, અહ્યયર્થાદિક મહા વ્રતનો વિચારજો. જૈન. ૪
કોધાનલને અજગો કરીએ આપણે, જેના સંગે નીચ ગતિ લેવાયજો;
ચંડ કોશીએ મહા તપસી સાધુ હતો, ક્રોધ કરીને સર્પ ઝેરીલો ચાયજો. જૈન. ૫
લોભે લક્ષણ ચેતનજી જશી વલાં, લાભે લોભ કરે છે અતિ ઉત્પાતજો;
તૃષ્ણા તેના સાથ યકી છટે નહાં, લરકર જેનું બારે વિપરીત વાતજો. જૈન. ૬

- સુભૂમ ચક્રી જે ખટ ખંડનો રાજ્યો, લોભે લૂંટાણો ભરદરિયા માંહિજો; રક્ષા કારણ દેવ નહિ તેના ધયા, સમમીએ પડોંચાડ્યો લોભે ક્યાંહિ જો. જૈન. ૭
- માન મહા વૈરીને વેગે વારિયે, અષ્ટ પ્રકારે ગણિયા મદના બેદજો. જૈન. ૮
- સજત ચક્રી સરિખા રૂપ રહિત ધયા, મદ મૂક્યાથી મજે પરમપદ જોહજો. જૈન. ૯
- કેવળ કમળા આકૃષ્ણને આવતી, લધુ અંધવને વંદુ જઈ હું કમજો; ભગિની બ્રાહ્મી સુંદરીએ સમજવતાં, માન ગયેથી ઝળહળ જ્યોતિ ક્ષેમજો. જૈન. ૧૦
- કપટ કર્યાંથી અપટ ધરો કટ વારમાં, અંધાતા નવ જખરી ખાયા જાળજો; મહિલ જિનવર તપ કરતાં કપટે ધયા, મહિલા રૂપે શ્રી જિનવર અવતારજો. જૈન. ૧૦
- અભ્યંતરના ચોર તમે દૂરે કરો, જે સંબંધે લખચોરાશી ધાયજો; ખાલ અભ્યંતર તપ જપ તેને આદરો, દાવાનળ દુઃખ સરવે દૂર પળાયજો. જૈન. ૧૧
- મત પચ્ચખાણુ કરો નિજ પૂરણુ ભાવથી, સેવા ભક્તિ જંગમ સ્થાવર તીર્થજો; અનુભોદીએ શુભ કૃત્યો સરવે સદા, જોથી આતમરામ રહે પવિત્રજો. જૈન. ૧૨
- દુષ્ટ રિવાજો સાંસારિક દૂરે કરો, સમ વ્યસનથી પ્રાણી ધાય ખુવારજો; કિત્તેજન જાતિ અંધુને આપવું, સગપણુ સ્વામી ભાઈ તણું સચવાયજો. જૈન. ૧૩
- ગાન દાનનો ફેલાવો અધિકો કરો, જીર્ણ પુસ્તકને વળી જીર્ણોદ્ધારજો; દેવ દ્રવ્યાદિકના હિસાબો સાચવી, નિજ લક્ષ્મીથી અધિક કરો સંભાળજો. જૈન. ૧૪
- સર્વ જીવનું ભક્તું કરવા ઉમંગથી, ધરી સાદાઇ રાખો મન નરમાશજો; સમજી ધર્મ નિર્શેલી આતન્દે રહો, આગમ છોડી કરજો ઉદ્યમ ખાસજો. જૈન. ૧૫
- પ્રમાણિકતા રાખી સાચું બોલવું, મન તનને વશ કરવા કરો ઉપાયજો; યથાશક્તિથી ધર્મે દિલ ઉદારતા, સુશિલ યાતાં પાજો દશ શિક્ષાયજો. જૈન. ૧૬
- ખુદ્ધિસાગર શિક્ષા રહો અવની પરે, સદ્યુર ચર્ચે ભાવ ભવો પ્રગટાયજો; ગિરધર સુત આ દિલામુખે પ્રેમે કહી, માણેકપુરે ચિત હરખાયજો. જૈન. ૧૭

શુભં મૂયાન.

સુખી જીવન.

(“દંપીલાઈ” નામના ઈંગ્લીશ કાવ્ય ઉપરથી.)

(લેખક—મહેતા મગનલાલ માધવજી જૈનચોડીંગ.)

કુવાલી.

કરે જે કાર્ય સ્વેચ્છાએ ન કોઈ જે પરાધીન છે,
હકાવે દુર્ગુણો દુરે ઝળુતા શસ્ત્ર ધારીને;
અનુપમ છે મતિ જેની પ્રભાવે સત્ય વાચાના,
કરી છે પ્રાપ્ત સદ્વિદ્યા સદા સુખી જીવન તેનું.
કરી છે સાધ્ય ઇદ્રિયો નિવર્યો જે વિકારોથી,
નહિ દરકાર જીવનની બીતિ નહિ લેશ મૃત્યુની;

ભલે લોકો કરે સ્તુતિ	ભલે નિંદા કરે લોકો,	
નહિ લવલેશ પરવા છે	સદા સુખી જીવન તેનું.	૨
ચઢે જે ઉચ્ચ સ્થિતિએ	પ્રભાવે ભાગ્ય દેવીના,	
ચઢે વા દુષ્ટ કૃષ્ણોથી	કરે નહિ તેહની ઈર્ષ્યા;	
રહે અળગો ખુશામતના	ખરેખર કારી જન્મોથી,	
કરે યત્નો પરાયે જે	સદા સુખી જીવન તેનું.	૩
સદા વર્તે જે બુદ્ધિથી	રહિ વિરક્ત ગર્વથી,	
ગુભાવે વ્યર્થ નહિ પૈસો	ખુશામતથી ધુલાઈને;	
અખીલ આ જગતની પ્રત્યે	અહો જે આત્મસમભાવે,	
દયામય ધર્મ છે જેનો	સદા સુખી જીવન તેનું.	૪
રહે મશ્ગુલ ભક્તિમાં	અહોનીશ સંત સેવામાં,	
અને સન્મિત્રની સંગે	અને ધાર્મિક વાચનમાં;	
રહે જે મગ્ન આનંદે	અને નિર્દોષ સુખમાં જે,	
રહે સંતોષી મનમાં જે	સદા સુખી જીવન તેનું.	૫
રહે જે સુક્ત હમેશાં	પરાધીનતાની બેડીથી,	
નહિ દરકાર ચડતીની	નહિ દરકાર પડતીની;	
રહે જે આત્મ ગૌરવથી	સદા સુખી જીવન તેનું,	
નિજાનંદે સદા તું મગ્ન	મસ્તિમાં? મગન રહેજે.	૬

સુવર્ણ રજ.

Golden Grain.

જ્ઞાનદાયક અને ઉપદેશક ન્હાનાં ન્હાનાં વાક્યોનો અમૂલ્ય સંગ્રહ.
(સંગ્રહક—ઉદયચંદ લાલચંદ શાહ ઝવેરીવાડો અમદાવાદ.)

પોતે કોણ છે, તેનું જ્ઞાન મનુષ્ય શી રીતે પ્રાપ્ત કરી શકશે? તે ચિંતવનથી નહિ પરંતુ આચરણથી! સ્વતઃતુ કર્તવ્ય શું છે, તે અજ્ઞવવાની આવશ્યકતા છે અને તેમ કરવાથી એકદમ જલ્પાઈ આવે તેમ છે કે—પુરૂપની કીમત શું છે?

* * * * *
આત્મ સંયમન કર્યાં શિવાય સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્ત થવું તે શ્રેયસ્કર નથી; કિન્તુ હાનિકારક છે.

* * * * *
વૃદ્ધાવસ્થામાં મનુષ્ય માત્રે તરૂણપણા કરતાં પણ અધિક કર્તવ્યવાન રહેવું જોઈએ.

* * * * *
આચાર પ્રમાણે વિચારમાં પણ સાધ્યાસાધ્ય વિવેક કરવો જોઈએ. તે શિવાય માનવ-ચરિત્રમાં કિંવા જ્ઞાનના પ્રમાણ ધણીજ અલ્પ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થશે. દષ્ટાંત તરીકે જુઓ કે—

કેવળ કુંક મારવાથીજ વાંસળી વાગતી નથી પરંતુ આંગળીઓનો પણ ઉપયોગ કરવો પડે એ સ્વાભાવિક છે.

* * * *

મનુષ્યને શાંતતા તરફ પ્રવૃત્તિ કરાવનાર બે શક્તિઓ છે. એક ન્યાય સુદ્ધિ અને યુ-ક્તાયુક્તનો વિચાર !

પોતાના આયુષ્યક્રમનું છેવટ અને પ્રારંભ એવો એક સરખો સંબંધ જો મનુષ્ય શોધી શકે છે તેજ પુરુષ અત્યંત ભાગ્યવંત સમજવો જોઈએ.

* * * *

ઠાઠા પુરુષે મૂર્ખપણાનું કર્તવ્ય કર્યું તો તે કાંઈ નહાની સુતી વાત કહી શકાય નહિ.

* * * *

આશા એ દુઃખિત પુરુષનાં પ્રાણ છે.

* * * *

માણસને કોઈ પણ દ્રસાવવા શક્તિમાન નથી પરંતુ મનુષ્ય પોતે જ તેવાં આચરણો આચરી દ્રસાય છે.

* * * *

એક જ્ઞાણ કાંઈ પણ ક્ષીન નથી એમ સમજવા કરતાં જગતના એક કુલ્લક વ્યવ-સાયમાં પ્રવૃત્તિ કરવું બહેતર છે.

* * * *

ગતકાળ પાસેથી અનુભવનું શિક્ષણ લેવું, ચાલતા કાળનો યથોચિત ઉપયોગ કરવો અને ભવિષ્યમાં કરીશ એમ રાખવું નહિ.

* * * *

જેનું બોલવું ઘણું હોય છે તેની કચણી થોડી હોય છે !

* * * *

હસતું મુખ અને મધુરા શબ્દ એનો સંસારમાં ઘણોજ ઉપયોગ થાય છે.

* * * *

- મનુષ્યના હાથે જો નાની સુતી વાતો બની આવે છે તે ઉપરથી તેની પરીક્ષા થાય છે.

* * * *

દરેક મનુષ્યે દુરાચરણ આચરતાં અને કુકૃત્ય કે પાપ કરતાં અટકી જવું જોઈએ કારણ કે ખીજાઓએ કરેલી નિંદા સહન કરી શકાશે પરંતુ આપણા મનોદેવતાનો દંશ સહન થવો અતિ કઠિન છે.

* * * *

મનુષ્ય ગમે તેટલો ગરીબ હોય, ગમે તેટલો અજ્ઞાની હોય અને ગમે તેટલો નીચ હોય તોપણ તેમાં દિવ્યાત્માનો અંશ પરાક્ષપણે હોય છે જ !

* * * *

જ્યાં સુધી આયુષ્ય છે ત્યાં સુધી કૃતકાર્યની જવાબદારી તેના ઉપરજ હોય છે. તે જવાબદારી આપણે ખીજાપર નાંખી એટલે સમજી લ્યો કે આપણે તેમાંથી છૂટી શકીશું નહિ.

* * * *

અંતઃકરણમાં ગુણી-સજ્જન જનો પ્રત્યેની પૂજ્ય યુદ્ધિનું અસ્તિત્વ હોવું એ શ્રેષ્ઠતાનું લક્ષણ છે. જેનામાં શ્રેષ્ઠતા છે તેને ખીજની પણ શ્રેષ્ઠતા જણાશે અને તેને માટે પૂજ્ય યુદ્ધિનો પ્રાદુર્ભાવ થશે.

* * * * *
મલીન થયેલું:મન હોય તે સ્વચ્છ કરવામાં ધણી મહેનત પડે છે.

* * * * *
જ્યાં સુધી માનવજાતિ જગદુપકારી મહાન્ પુરુષોએ બતાવેલા નીતિના માર્ગનો આશ્રય ગ્રહણ કરશે નહિ, આધાર લેશે નહિ ત્યાં સુધી કોઇનું પણ કલ્યાણ થશે નહિ. બસ, એથી અધિક એક વાક્યમાં નીતિની મહત્વતા જણાવી શકાય તેમ નથી.

* * * * *
ની (નય) ધાતુનો અર્થ આંગળી પકડી ચલાવવો થાય છે. જે અમોને વિષ્ટ સંકટોમાંથી ઉગારી આંગળી પકડી-અસ્ખલિતપણે દોરી જનાર તેજ નીતિ અર્થાત્ નય છે. મનુષ્ય જાતિના સંસારમાં ચાલવાના તેજ નિયમો હોવા જોઈએ કે-જેની સાથે સધળા જન સમુદાયને સાંસારિક અને પારલૌકિક સુખ પ્રાપ્ત થાય તે નીતિ છે.

* * * * *
કોઈ એમ ધારે કે-શક્ત નીતિનો સંબંધ અમારા સુખો સાથેજ છે; પરંતુ વાસ્તવિક રીતે તેમ નથી. તેનો સંબંધ ખીજઓના સુખોની સાથે પણ છે, આ તત્ત્વ સ્મૃતિમાંથી વિસારી દેવો નહિ. ધર્મશાસ્ત્રોમાં તત્ત્વવેત્તા અને તત્ત્વચિંતક મહાન્ પુરુષોએ નીતિ વિષયક નિયમો વિધિ-અને નિષેધ રૂપથી બતાવ્યા છે. તેની વિરૂદ્ધ આચરવાથી અવ-હૈવતા થાય છે.

* * * * *
નિતિ વિરૂદ્ધ આચરવાથી એટલે અનીતિવાળાં આચરણો આચરવાવાળાં પુરુષોની જન્મતમાં નિંદા થાય છે તેઓ પોતાના અનં પરના સુખોનો સત્યાનાશ કરે છે. ચતુર પુરુષોને કદાપિ કાળે પણ ધર્મ અને સુનીતિનો અનાદર નજ કરવો જોઈએ ! ધર્મ અને નીતિની અવહૈવતા કરવાથી મનુષ્ય પતિત થાય છે અને માનવી કર્તવ્યોથી પરાઈસુખ ધર્મ જવાને લીધે તેનો જન્મ નિરર્થક જાય છે.

* * * * *
નદીનો પ્રવાહ આગળ વધતો જાય છે તે ફરી પાછો વળી શકતો નથી. તેવીજ રીતે આપણા મનુષ્ય જીવનનો પ્રવાહ પ્રતિદિન આગળ વધતો જાય છે. આ સમય ફરી અમને મળી શકશે નહિ. એનો સત્કાર્યમાં વ્યય કરી સદુપયોગ કરો ! જેથી કંઈક કલ્યાણકારક કાર્ય થઈ શકે !

* * * * *
ધર્મ નીતિનું પ્રકાશમય જે જીવન છે તેજ સાચું અને સુખમય જીવન છે. આપણે પ્રતિ દિવસ-નહિ પરંતુ પ્રતિક્ષણ સ્મરણમાં રાખવું જોઈએ કે-અમારી સ્મરણ શક્તિ-શાંત સ્વભાવ-સમય અને સમ્પત્તિનો સદુપયોગ કરવાથીજ સમાજ (જૈન) પ્રકાશમય-અને પ્રભાવશાળી તથા સુખી થશે. **एवमस्तु.**

* * * * *

“ મારી પ્રભુના વચનોમાં શ્રદ્ધા છે ” એમ કહેવું તે ઉત્તમ અને પ્રશંસનીય છે. પરંતુ કોઇ સમયે અને કોઇ સ્થળે તેનો અનુભવ થવો એજ આ વ્યવની ઉપરતું સૌખ્ય છે.

* * * *

વિશ્વની વિકટ વાટમાં વિચરનારા પુરુષોને ફક્ત એકલા જ્ઞાનનીજ આવશ્યકતા છે એમ નથી; પરંતુ તેનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ કરવાનું પણ શીખવાની જરૂર છે કારણ કે ફક્ત ઇચ્છાથી કાર્યની સિદ્ધિ થતી નથી પરંતુ તે મુજબનું આચરણ કરવું જોઈએ છે.

* * * *

મનુષ્યો જે પોતાની શારીરિક અથવા નૈતિક સ્થિતિ સંબંધી બહુમા વિચાર કરે તેા તેને એમ તેા જણાઈ આવ્યા વિના નહિ રહે કે-પોતાની ઉક્ત સ્થિતિએ સમાધાનકારક નથી.

દિવ્ય ફુલડાં.

(સંચાલક—અંબાલાલ ત્રીભોવન શાહ, જૈન યોર્ડિંગ.)

કોઈની હરીફાઈ કરવી પણ અદેખાઈ કરવી નહિ કારણકે હરીફાઈ કરનાર માણસ છેવટે ફતેહ પામે છે પણ અદેખાઈ કરનાર માણસ દુઃખી થઈ નાસીપાસ થાય છે.

x x x x

મહાત્મા પુરુષોનાં છવનચરિત્ર વાંચી તેમના જેવા બનવાને પ્રયત્ન કરવો જોઈએ, તેમના દુર્ગુણો તરફ લક્ષ નહિ આપતાં તેમના સુગુણો તરફ લક્ષ આપવું જોઈએ.

x x x x

બનતા સુધી જરા પણ આપણો વખત નકામો ગુમાવવો નહિ કારણકે ગયેલો વખત હજારો ઉપાયો કર્યા છતાં પાછો મળતો નથી.

x x x x

ખરાબ વિચારને આપણા હૃદયમાં જગ્યા આપતી નહિ. જેવો કોઈ ખરાબ વિચાર ઉત્પન્ન થાય કે તરતજ તેને કાઢી નાખવો જોઈએ કારણકે તે ખરાબ વિચાર દુઃખમાં નાખેલા ઝેરની માફક નુકશાન કરે છે.

x x x x

દરેક પ્રાણી ઉપર ઘ્યા રાખવી કારણકે દરેકનો આત્મા આપણા આત્મા સરખો છે.

x x x x

દુઃખ પડે ગંભીરતાથી સહન કરવું અને સુખ આવે.મગર અનવું નહિ કારણકે સુખ દુઃખ તે માણસની કસોટી છે.

x x x x

ગમે તેટલું જ્ઞાન મળે પણ મગર થવું નહિ કારણકે મગરૂરીથી માણસનું જ્ઞાન ઝાણું થાય છે.

x x x x

દરેક કાર્ય ખીજના ઉપર આધાર નહિ રાખતાં પોતાની મેજેજ કરવું, કારણકે સ્નાનુ-ભવથી માણસને સુખ થાય છે.

x x x x

બોલતાં પહેલાં બહુજ વિચારીને બોલવું કારણકે પ્રીતિ અને અપ્રીતિ, અને સુખ દુઃખનો આધાર બોલેલા શબ્દો ઉપર રહે છે.

x   x   x   x

ગમે તેટલાં માથે સંકટો આવે પણ સત્ય બોલવું અને અસત્યનો વિચાર આવતાંજ હરિશ્ચંદ્ર અને એવા ખીજા સત્યવાદી પુરુષના જીવનનો વિચાર કરવો અને અસત્ય બોલતાં આપણા મનને રોકવું.

x   x   x   x

કોઇ દિવસ નીતિથી અવળું પગલું ભરવું નહિ. તેમાં સત્ય, પ્રમાણીકપણું વગેરે ખીજા સદ્ગુણોનો સમાવેશ થાય છે.

x   x   x   x

આરંભેલા કાર્યને પુર કરીને ખીજું કાર્ય કરવું, કારણકે માણસનું મન એક વખતે બંધ વસ્તુમાં ધ્યાન આપી શકતું નથી.

x   x   x   x

વિપત્તિથી ડરવું નહિ, કારણકે દુઃખ તે સુખને માટે છે તો તેનો શોક કરવાને બદલે સ્વાશ્રયથી તેને વટાવી જવું એ આપણું ખાસ કર્તવ્ય છે અને આવેલી વિપત્તિ ઉપર વિજય મેળવવો.

x   x   x   x

ખાતું પીવું અને ઉંઘવું તે કંઈ જીંદગીનું સાર્થક નથી પરંતુ સત્કાર્ય કરી જીવન સફળ કરવું તેજ જીંદગીનું સાર્થક છે.

x   x   x   x

હમેશાં અને તેટલો પરોપકાર કરવા ચુકવું નહિ. સારા માણસનો પૈસો તે પરોપકારને માટે છે.

x   x   x   x

આત્મોત્તતિ સિવાય ખીજાની ઉન્નતિ યદ્ય શકે નહિ એટલે પ્રથમ જાતે સુધરવું અને પછી ખીજાને સુધારવા પ્રયત્ન કરવો.

x   x   x   x

વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં જેમ અને તેમ વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવી, કારણકે વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં માણસ ઉપાધી રહીત હોય છે અને વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં પ્રાપ્ત કરેલી વિદ્યા ભવિષ્યમાં બહુ સહાય કરે છે.

Get knowledge before you grow old

Because knowledge is better than silver and gold

Silver and gold would vanish away

But acquired knowledge will never decay.

પ્રપંચ અને અસત્ય ઉપર એટલો તિરસ્કાર રાખવો કે જેથી કોઇ દિવસ અસત્ય સુખમાંથી નિકળેજ નહિ.

x   x   x   x

જ્યારે માણસો કોઇના દુઃખના વિચારમાં આવે છે ત્યારે તેઓ તે દુઃખને સંભારીને

વધારે અને વધારે દુઃખી થતા જાય છે અને છેવટે એટલા તો દુઃખી થાય છે કે શું કરવું, શું ન કરવું તેનું પણ તેઓને ભાન રહેતું નથી અને બેશુદ્ધ બની જાય છે પણ તે પ્રમાણે નહિ કરતાં તે દુઃખને દુર કરવાને માટે કોઈ હસમુખા મિત્રની પાસે જવું, કોઈ સારું પુસ્તક વાંચવું, અથવા તે જગ્યાથી બહાર ચાલ્યા જવું અને આપણું મન ખીજા કોઈ કામમાં એવી રીતે લગાડવું કે તે આવેલા દુઃખને ભુલી જવાય.

x   x   x   x

પુસ્તક તે આપણે સાચામાં સાચો અને હૃદયથી ચંદાનાર મિત્ર છે. ગમે તેવાં દુઃખને સમયે પણ તે આપણને હિંમત આપે છે. મિત્રો અને સગાં વહાલાં તો આપણને ઘેરજ સારી શીખામણો આપે છે પરંતુ તેતો એક પરદેશમાં પણ એક મોટા મિત્રની ગરજ સારે છે પરંતુ તે પુસ્તકો હૃદયમાં એવાં પસંદ કરવાં કે જેથી તે ખરા મિત્રની ગરજ સારે.

x   x   x   x

મન ઉપર જેણે જીત મેળવી તેણે આખું જગત છૂટું છે, કારણકે તે માણસ જગતમાં મહાન કાર્યો કરવાને શક્તિવાન થાય છે.

x   x   x   x

નશીબ ઉપર આધાર રાખી બેશી રહેનાર માણસની આશા પાણીના પરપોટા જેવી છે એટલે તે આશા કૃણાભુત થતી નથી પરંતુ આપણે જીત મહેનત અને ઉદ્યોગથી કોઈ પણ કામને પાર પાડી શકીએ છીએ. કોઈપણ કામમાં ક્ષતેહ નહિ મળતાં નશીબનો દોષ કાઢવો તે આપણા દુઃખને દિવાસો આપવાનું સાધન છે.

x   x   x   x

જેવી રીતે વેપારીઓ રાત્રે પોતાનો હિસાબ ચોખ્ખો કરે છે તેવી રીતે આપણે પણ દિવસના કરેલાં સર્કાર્ય અને દુઃકાર્યની નોંધ લેવી જોઈએ અને રાત્રે સુઈ રહેતી વખતે તેનો વિચાર કરી, જે આપણે દુઃકાર્ય કર્યા હોય તો પરમેશ્વર પાસે ખરા અંતઃકરણથી મારી માગવી અને પોતે એવો દૃઢ નિશ્ચય કરવો કે જેથી કરીને ફરી તે દુઃકૃત થાય નહિ, અને કોઈએ સારું કામ કર્યું હોય તો મનમાં આનંદ પામવો અને તેવાં સારાં કાર્યો હૃદયમાં કરવાની તૈયારી રાખવી.

x   x   x   x

માતાપિતા, ધર્મચુર અને વડીલની આરાતો કોઈ દિવસ ભંગ કરવો નહિ, તેમનો વિનય કરવો અને તેમની વૈવાવચ્ચ કરવી. નાનપણમાં કરેલા આપણા માતાપિતાના ઉપકાર ભુલી જવા નહિ અને તેમના ઉપકારનો આપણાથી બને તેટલા અંશે બદલો આપવો.

ઉપકાર કરવો તેના બદલાની આશા રાખવી નહિ પણ વિચારવું કે દરેક કાર્ય કરવું તે આપણી ફરજ છે.

x   x   x   x

જેવી રીતે આપણે ખીજાઓને આપણી તરફ વર્તાવવાની ઈચ્છા રાખતા હોઈએ તેવી રીતે આપણે તેમની તરફ વર્તવું.

x   x   x   x

ખરાબ માણસો પાસે બેસવાથી ખરાબ વિચારો આવે છે, માટે કોઈ દિવસ ખરાબ

માણસ પાસે ખેસવું નહિ પણ સારા સ્થળે ખેસવું. જો કોઈ હોશીયાર વિદ્યાર્થી પાસે ખેસીએ તો આપણામાં કેટલીક હોશીયારી આવે છે. કોઈ દારૂ પીનાર પાસે ખેસીએ તો આપણને કંઈક ઘેન ચડે છે. પાણીપતના મેદાનમાં ઉભા રહીએ તો આપણને લદાઈનાજ વિચારો આવે છે માટે હંમેશાં સ્થળ વિચારીને કાર્ય કરવું.

કોઈપણ કાર્ય જોઈને નાશીપાત યવું નહિ પણ તેને કરવાને માટે પ્રયત્ન કરવો. પ્રથમ નાશીપાત થઈએ તો ફરીને, અને એમ ફરી ફરીને કરતાં આપણે તેમાં ક્ષાત્રી શક્તીએ ધીએ, કારણકે આપણા આત્માની શક્તિ અનંત છે.

સૌંદર્ય પ્રાપ્તિનો સર્વોત્તમ ઉપાય !

(લેખક:-મણીલાલ મોહનલાલ પાદરાકર.)

સુંદર થવાનું કોને ન ગમે વાર ? સૌને ગમે ! સર્વ સ્થળે, દીર્ઘ દ્રષ્ટિથી અવલોકવામાં આવે, તો સહજ સ્વભાગશે કે-પ્રત્યેક દેશમાં-પ્રત્યેક વ્યક્તિની-સદાસર્વદા સુંદર થવાની સુંદર દેખાવાની એક સરખી ટાપટીપ ચાલી રહી હોય છે. કોઈ સ્પેનીશ ઇટાલીયન કે ઇંગ્લિશ ફ્રેન્ચના વાંકડીઆ વાળની બુઝબીઓથી તો કોઈ રશીયાના ઝારના જેવી કાંકડી વાંકડી મુછોના, કોસ્મેટીકથી મરડી મચડી વાળેલા આંકડાથી, કોઈ અસ્માના ચકચકીત ચમકારાથી તો કોઈ ગંભીર અને કોઈ સુંદર વદનથી ગમે તેમ પણ પોતે કેમ કરીને વહુ સુંદર દેખાય-પોતાના સૌંદર્ય તરફ લોકો કેમ કરી આકર્ષાય ! તેનો અતિશય પ્રયાસ અને પરિશ્રમ કરી રહ્યા છે પરંતુ નાણા વિનાની કોથળી-નાણાથી ભરેલી દેખાડવી, એ જોટલું અશક્ત અને હાસ્યાસ્પદ છે તેટલુંજ બહુકે તેથી પણ વધારે અશક્ત અને હાસ્યાસ્પદ, મનની સુંદરતા વિના-આંતરીક સુંદરતા વિના, બાહ્ય સુંદરતા (કે જે મેળવવાનીજ સૌની તકામાર ચાલી રહે છે તે)ની પ્રાપ્તિને પ્રયાસ છે કારણકે નાણું આવશે તોજ તે કોથળી ભરેલી જણાશે અને ગણાશે. તેમજ આંતરીક સુંદરતા આવશે તોજ બાહ્ય સુંદરતા પ્રાપ્ત કરી શકાશે.

પણ સુંદરતા અપ્રાપ્તવ્ય છે શું ? ના ! ના ! તેનો સદૈવ પ્રાપ્તવ્યજ છે પણ તે પ્રાપ્ત કરવાની અમોઘ કળાની કુશળતા વિના, તે મળી શકતી નથી. બાંધવો ! તમે કોઈ દિવસ આંતરીક સૌંદર્યની વાંચના કરી છે ? કે તમોને માત્ર બાહ્ય સૌંદર્યનાજ ભોક્તા થવું ગમે છે ? આંતરીક-હૃદયની સૌંદર્યતા વિનાની બાહ્ય સૌંદર્યતાને તમે શું કરશો ? જે સૌંદર્યતા આ લોકનું ઇચ્છીત અને પારલૌકિક વાંચિત આપવા સમર્થ છે તે સૌંદર્ય મેળવવા પ્રયાસ કરશો તો, જેમ બાજરીના સાંઠા (ધાસ) તો બાજરી થતાં-બાજરી સાથેજ, સહજ વિના શ્રમે મળે છે અને સાંઠા માટે જુદી મહેનત કરવી પડતી નથી તેમ-આંતરીક સૌંદર્યની પ્રાપ્તિમાંજ બાહ્ય સૌંદર્યનો તો સમાવેશ થાય છે. અર્થાત, આંતરીક સૌંદર્ય માટે પરીશ્રમ કરવાથી-બાહ્ય સૌંદર્ય તો વિના પરિશ્રમે સહજ પ્રાપ્ત થવાનુંજ.

અંતઃકરણની યથાર્થ ઉચ્ચતાવાળા મહાપુરુષોનાં સુખકમળ-અત્યંત પ્રૌઢ. પ્રતાપશાળી, ભવ્ય, પ્રતિભાશાળી અને સૌંદર્ય વિલસીત-પ્રશાંત હોય છે, એવું જે કહેવાય છે, તેનું શું કારણ હશે ? તેનો તમે કદી વિચાર કર્યો છે ? અનુભવ કર્યો છે ? કહો કે ના ! તો લ્યો હુંજ કહું ! તેનું કારણ એજ છે કે તેઓ પરમાત્મા, જે અત્યંત પ્રૌઢ-અત્યંત પ્રતાપમય-અત્યંત

અલ્પ-અલ્પત સુંદર-અલ્પત પ્રતિભાશાળી અને અલ્પત પ્રશાંત વિગેરે અનેક આત્મશુભોદ્ધી અલકૃત હતા, તેવું તેઓ-તે મહાપુરૂષો-રાત્રી દીવસ-અને પગેપગે ચિન્તવન-મનન કર્યા કરે છે. તેમાં તદ્દિવન રહે છે ને તેઓ તે તે શુભો પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

પૂર્ણ આનંદમય-પૂર્ણ જ્ઞાનમય-સ્વરૂપમય-પરમાત્મા જે રસ્તે ગયા-તેઓએ જે જે સુકૃત્યો કર્યા-છ'દ્રિઓપર જે રીતે જ્ય મેળવ્યો-સર્વે જગતનાં પ્રાણિ માત્રપર સમાન ભાવ તથા દયા દાખવ્યાં-અનુપમ શમતા સમુદ્રમાં વિહર્યા, અને જે રીતે તે મનુષ્યત્વમાંથી દેવપણે પદઠાયા તેજ રસ્તા-તેજ રીત-ને તેજ સુત્રોને તેઓ અતુસરે છે-તેજ સુત્રોમાં તદ્દિવન યાય છે-તેજસુત્રો સાક્ષાત્કાર કરે છે અને આ રીતેજ મહાપુરૂષો અલ્પત પ્રતિભાશાળી, પ્રશાંત, અને સૈંદર્ય વિલસીત જણાય છે.

પોતાના મુખને અથવા શરીરને સુંદર કરવા અનેક મતુષ્યો ઇચ્છે છે, અને સૈંદર્ય વધારનાર, વિવિધ પ્રકારનાં તેલો, ઔષધિઓ, અને મર્દનાદિ ઉપચારોના તેઓ આગ્રહથી ઉપયોગ કરે છે-પણ વાંચકો ! સૈંદર્ય કાંઈ ઉપરના-આહોપચારમાં રહ્યું નથી. સૈંદર્ય એ આંતરીક ગુણ છે, અને અંતરમાં તે હોય છે, તેજ શરીર ઉપર તે પ્રકટપણે વિલસી રહે છે.

સૈંદર્યને પ્રાપ્ત કરવાનો, કદી પણ નિષ્કળ ન જાય તેવો એક અદ્વિતીય નિયમ-મહા-પુરૂષોના જીવનમાંથી આપણને પ્રાપ્ત ધાય છે અને તે એ છે કે-સૈંદર્ય ઉપર પ્રગાઢ પ્રેમ ધારણ કરવો. જેનો જેનાપર પ્રેમ હોય છે તેના જેવોજ તે યાય છે અને 'ક્રીટ ભ્રમરીવત્' ન્યાયે સૈંદર્યપર પ્રેમ કરનાર, સુંદર થયા વિના રહેતોજ નથી.

પણ સુંદર વસ્તુઓ ઉપર કેને પ્રેમ હોતો નથી ? સર્વનેજ હોય છે ! તથાપિ સર્વ સુંદર કેમ થતા નથી ? કારણ સુંદર વસ્તુઓ ઉપર તેમને જેટલો પ્રેમ હોય છે, તેના કરતાં સૈંદર્ય રહિત વસ્તુઓ ઉપર અધિક અજીમો તેમને હોય છે અને સુંદર વસ્તુઓ ઉપરનો પ્રેમ, એક પક્ષે જ્યારે શરીરને સુંદર કરે છે-ત્યારે સૈંદર્ય રહિત વસ્તુઓ ઉપરનો તેમનો અજીમો-ખીજે પક્ષે તેમના શરીરને કુરૂપ બનાવવા માંડે છે.

સુંદર વસ્તુઓ ઉપરનો પ્રેમ શરીરને સુંદર શાધી કરે છે તે તમો જાણો છો ? જ્યારે આપણે સુંદર વસ્તુઓ જોઈએ છીએ, ત્યારે તેના દર્શનથી પ્રસન્નતા આદિ અનેક પ્રીય ભાવો આપણા મનમાં ઉદ્ભવ પામે છે અને આ પ્રીય ભાવો આપણા શરીરપર પ્રીય ભાવોવાળી સુંદર રેખાઓ પાડે છે.

ચાલો પેલા સામેના અનેક પુષ્પ મંડિત-વેલીવિલસિત, સુંદર બગિચામાં જઈએ-જરા-ટહેલીએ, વારૂ એ ઘડી મનને વિરામ મળશે ! આવા આવા વિચારોએ તમે સુંદર-સુવાસીત બગિચા તરફ જવા આકર્ષાઓ છો-લલચાવ છો ! ને જવછો પણ ખરા બગિચાનું સુંદર-સુવા-સિત-મનને અને પ્રાણને તમ કરે તેવું પ્રશાંત-કુદરતી ચમત્કૃતીવાણું વાતાવરણ અને તેનાં આન્દોલનો તમારા મગજના દોષિત અને ક્ષિણ વિચારોના વાતાવરણને ધકેલી કાઢે છે. અને તેની જગ્યાએ ઉન્નત-પ્રશાંત-શુદ્ધ આનંદદાયક વિચારોનાં ઉત્કૃષ્ટ આન્દોલનો રેડે છે, ને તમારા મગજને તદ્દવત કરી મુકે છે; ને તે વખતે તમારા મગજની-હૃદયની અને શરીરની ખાણાંતર સ્થિતિ કંઈ અજબજબની રહે છે-તમારી મુખપ્રાંતર અદ્વિતીય સૈંદર્ય પ્રભા બિરાજ રહે છે-અને જાણે તમે બદલાઈજ ગયલા જણાવ છે પણ એટલામાંજ બગીચાની બહારના સરીયામ રસ્તાપર ધઈને, એક એવો સમુદ પસાર યાય છે કે-જે બધે દુર્ગંધ ફેલાવતો ફેલાવતો ચાલ્યો જાય છે અને તમારી આસપાસનું બધું વાતાવરણ, દુર્ગંધમય અને ત્રાસ-

દાયક બની રહે છે. તમારું મગજ અને હૃદય તેનાથી ધથરી ઉઠે છે અને ઉપર વર્ણુનેલા દિવ્ય વાતાવરણને રજા લેવી પડે છે.

વાંચક ઉપરના સૌંદર્ય પ્રતિભાશાળી પ્રસન્ન મુખપ્રીતા દસ્મમાં પેલા દુર્ગંધવાળા વાતાવરણે કેટલો અર્થ ફેરફાર કર્યો? જુઓ તમે મોઢું મચકોડયું! નેત્રો ઉભે ચઢાવી દીધાં! કપાળે આંટીયો વળી ગઈ! નાકે સુંદર સુવાસીત રૂમાલનો ડુવો દીધો! અને આપું શરીર હલાવી દીધું! અરૂં કે! એ એમ કેમ વારૂં! કંઈ સમગ્નય છે?

સૌંદર્ય અને સુવાસ રહિત વસ્તુઓ ઉપરનો અભાવ સૌંદર્યનો નાશ કરી શરીરને કુરૂપ બનાવે એ તમને હવે પશુ સંભવીત લાગે છે? અને જ્યારે બાહ્ય સૌંદર્ય કે સુવાસ રહિત વસ્તુઓનાં આન્દોલનો તમારા બાહ્ય સૌંદર્યને બગાડે તો પછી,

“ક્રોધ-મોહ-માન-માયા-સ્વાર્થપરાયણતા ને વિષય વૃત્તિઓનો દૃઢયમાં ધતો પ્રાહુર્ભાવ-ને તેની દુર્ગંધનાં આન્દોલનો બાહ્ય અને આંતરીક સૌંદર્યનો નાશ કરે એ તેમને અસંભવીત જણાય છે?”

અને હવે જ્યારે પ્રીય ભાવો આપણા મુખને સુંદર કરે છે ત્યારે અણુગમાથી અથવા દ્રેશથી પ્રકટતા અપ્રીય ભાવો આપણા મુખને વિરૂપ કરે એ સ્પષ્ટજ છે, અમુક મનુષ્ય તામસી છે! એવું તેના મુખપરથી શું તમે ઘણીવાર નથી કવી શકતા? હૃદયના ભાવો મુખપર સ્પષ્ટ વાંચી શકાય છે!

આપણાં મુખ વિરૂપ છે તો તેનાં કારણ પશુ સ્પષ્ટજ છે અને તે એકે-આપણે સૌંદર્યવાળી વસ્તુઓને જેટલી જોઈએ છીએ-તેના કરતાં સૌંદર્ય વિનાની વસ્તુઓ અધિકતર જોઈએ છીએ અને સૌંદર્યવાળી વસ્તુઓના દર્શનથી જેટલા પ્રીયભાવો મનમાં પ્રકટાવીએ છીએ, તેના કરતાં સાંદર્ય રહિત વસ્તુઓના દર્શનથી અણુગમાના અપ્રીય ભાવો આપણે વધારે પ્રકટાવીએ છીએ. કલાકની સાઠ મીનીટમાં, આપણે ઓગણસાઠ મીનીટ, કુરૂપ વસ્તુઓ જોઈએ છીએ અને અણુગમાને પ્રકટાવીએ છીએ, અને આ રીતે સુંદરતાને તથા કુરૂપ-પણાને મેળવવાના પ્રયત્નમાં-લાભને બદલે ટોટો ને સૌંદર્યને બદલે કુરૂપણું પ્રાપ્ત કરી લઈએ છીએ.

જેઓ શત્રુ, મિત્ર, કથિર-કંચન, યુવાન-વૃદ્ધ, અશુભશુભ, નરસુ અને સાહુ, ક્રવાસ અને સુવાસ, ગરીબ અને તવંગર, રંક અને રાય તરફ સમભાવથીજ જુવે છે. પુજો વા પથરા મારે, નમસ્કાર કરી સ્તવે, વા ગાળો દે, કુલની માળાઓ પહેરાવે યાતો લાકડીઓના પ્રહાર કરે, એ ઉભય પ્રત્યે સમભાવ રાખનાર-સમ્યતા રાખી શકનાર, મહાત્માઓના મુખ તરફ જુવો! તે તેજરાશીપર દ્રષ્ટિપાત તો જરા નાંખો! કેમ! આંખ નીચી કેમ ઢાળો છો? કારણ તેમના મુખપર સૌંદર્ય-પ્રતિભા આનંદ મિશ્રિત પ્રતાપની, એવી પ્રતાપની, એવી પ્રભાવશાળી હાયા વિલસી રહે છે, કે તમે તેમના તેજોમય મુખ સૂર્ય તરજ જોઈ શકતાજ નથી અને આ અર્થભાવ ભર્યું અપૂર્વ દર્શન લક્ષ્યમાં લઈ, વાંચક! પ્રીય અને અપ્રીય ભાવોની નિન્નતાવાળી રેવાઓથી આપણાં શરીરો અંકીત કરવા કરતાં, પ્રીય અને અપ્રીય ભાવોમાં સમાનતા અનુભવો, સુવાસ અને કુવાસમાં સરખાપણું જુવો-સૌંદર્ય અને કુરૂપ-પણામાં અદ્વિતીય સમાનતા-સૌંદર્યતા અવલોકો-અને એ દિવ્ય શિક્ષણના અનુભવથી તમારા સૌંદર્યનું પલ્લુ નીચે નમશે અને તમે ઇચ્છિત પ્રાપ્ત કરી શકશોજ.

સૌંદર્યવાળી વસ્તુઓજ જોયા કરો, અથવા તેમનુંજ ચિન્તવન કર્યા કરો અને તમે સુંદર થશો. કુરૂપ વસ્તુઓને જોયા કરો અથવા તેમનુંજ ચિન્તવન કર્યા કરો-અને વૃત્તિ-

એમાં વારંવાર પ્રસન્નતાના ભાવો ઉપગળ્યા કરો-અને જ્ઞ-મથી તમને સુંદર શરીર મળ્યું હશે-તોપણ તમે વિદુષ થઇ જશો.

સુંદર વસ્તુઓમાં પણ દોષને શોધનાર મનુષ્યો, સર્વત્ર તેજ જ્ઞેવાના અભ્યાસથી, વિષ્ણુ મુખવાળાજ થાય છે, એથી ઉલટુંજ ખેડાળ વસ્તુઓમાં પણ ગુણ યુક્તિ ધારણ કરવાથી ગુણનું રાગીપણું વધે છે. આ મહારો શત્રુ છે. આ તો નજરથી ટળે તોજ સાઈ ! મને રોગ યશે તો હું શું કરીશ ! અરરર્ ! અમુકને આટલી બધી દોલત મળી ! ને મ્હને કંઈજ નહિ ? હું જ આખી દુનિયામાં એકલો શ્રીમંત હોઉં તો કેવું સાઈ ? આવી દોષી, ને દીલગીરીભરી લાગણીઓ તથા ચિંતાઓની પરંપરાઓને હૃદયમાં ધારણ કરી, અને સ્થળે સ્થળે ને સમયે સમયે અણગમના અપ્રિય ભાવોને પ્રકટાવનાર મનુષ્ય, ભલે સૈંદર્ભવાળો હોય, તોપણ તે કાળે દરીને-અપ્રિય આન્દોલનોના પ્રતાપે, કટુપો બની જાય તેમાં શું નવાઈ ?

સુંદર થવું હોય તો મનમાંથી ખરાબ-નિય-તુચ્છ વિચારોને કાઢી ખુશીને-સદા સર્વદા નિરોગી-સૈંદર્ભ અને સત્શીલતાનાજ વિચારો કર્યા કરો. રાગ-ભય-ક્રોધ-આળસ-સ્વાર્થપરા-યજ્ઞતા, અને વિષય લોભપતા, એ સૈંદર્ભ નાશ કરવામાં બહુજ બઝવાન અને હુશિયાર શત્રુઓ છે. એ બધા દુર્ગુણો ધીમે ધીમે પોતાનો અમલ વૃત્તિઓ ઉપર બેસાડે છે, અને મનમાં ખરાબ વિચારો આવવા માંડતાંજ, વિચારોનું આરોગ્યપર પરિણામ થયા માંડે છે, અને આરોગ્યનું સૈંદર્ભપર પરિણામ થયા શિવાય રહેતુંજ નથી.

અનેક કારણોથી સૈંદર્ભનો નાશ થઇ, રોગનો પાડુભાંચ વળી યાય છે, મનુષ્યો સાદા-સાત્ત્વિક-ઉત્તમ અજ્ઞનો ત્યાગ કરીને, રૂચિ લાવવા સાઈ ખાધ પદાર્થોમાં, તેજ, ખટાઇ, મરચું, મશાલા ભારોભાર નાખે છે, અને પછી તે ભુખ હોય કે ન હોય પણ સ્વાદનેજ ખાતર, તે આંખો મીચીને આરોગ્ય છે. દુધને દેશવટો દહ ચાહને ચાહો. પછી ભલેને ડાકટરો કે ખીજઓ તેમાં ગમે તેટલા દોષો બતાવે ! પણ આહા શિવાય તો ચાલેજ નહિ ! કસરત કરવી ઠીક છે એમ જાણવા છતાં કસરત કદાપી પણ કરે નહિ, સ્વચ્છતા-શુવનની જરૂરીયાતમાં જરૂરીયાત ચીજ-સ્વચ્છતા, મનને અને તનને ઉત્તમ અને ઉત્તમ બનાવવાના સાધનરૂપ, સ્વચ્છતાની તો જરૂરીયાતજ વિચારતા નથી. ખુદ્દી જગ્યામાં જઈ, ખુદ્દી હવા લેવાની આવશ્યકતા સ્વિકારતાજ નથી. ભય-રાગ-ને વિષય સેવનનાજ વિષમય વિચારોને, મનમાં ખુશીની સાથે સ્થાન આપે છે, અજ્ઞને ખરાબર ચાહ્યા શિવાયજ, ગમે તેમ ગોળ-ગોળ ચાલ્યું ન ચાલ્યું કરી ગટગળે ઉતારી જાય છે. તે બહુ તો પાણીનો ઘુંટો જરા અંદાજ જ્ઞેવા પી લેવાય છે, પોતે પીએ છે તે પાણી સ્વચ્છ છે કે મલિન ? અને તે ઉભા ઉભા પીએ છે કે વૈષકીય નિયમાનુસાર બેસીને પીએ છે, તેની દરકાર પણ નથી રાખતા. સહવિચારોના સેવનને તો સો હાથનાજ નમસ્કાર કરાય છે, અને પછી વિવેકી વાંચકા ! કહો ! તેવા મનુષ્યો સૈંદર્ભ જેવી દૈવી-અમોઘ વસ્તુની પ્રાપ્તિને લાયક છે કે ? અરેરે ! બિચારા સૈંદર્ભને પ્રવેશ કરવાના બધાજ દરવાજા બંધ કરી દઇને પછી તેનાપર આંધેપો મુકવા કે અમને સૈંદર્ભ મળતું નથી-કહો ! સૈંદર્ભ ન મળે તેમાં વાંક સૈંદર્ભનો કે તે મેળવનારનો ?

સાદો-યોગ્ય-સાત્ત્વિક ખોરાક, ખરાબર અન્ન ચર્વણ, ખુદ્દી હવા, સૂર્યપ્રકાશ, સ્વચ્છ પાણી, નિયમીત વ્યાયામ, ને સહવિચારોનું સેવન, થોડા વખતમાંજ તમારા સ્વરૂપમાં મોટા ફેર પાડશે. અને આટલાં વાનાં સાથેજ “ પિપસેના સાયુ વિના પણુ ” દહ નિશ્ચયથી ઠામ કરે જાય. તમને સૈંદર્ભ પ્રાપ્તિમાં કઠીણતા લાગશે નહિ.

સૌંદર્ય પ્રાપ્તિ માટે તો, સર્વ કાળ અને સર્વ સ્થળે, શુભ અને સૌંદર્યનેજ જોવાનો અભ્યાસ પાડો ! મહાપુરૂષોના સર્વાત્મ દર્શનના કલ્યાણકારી વ્રતનું, યથાતથ્ય રીતે પરિપાલન કરો ! સર્વત્ર અલંકૃત સૌંદર્યમય અને સર્વ શુભથી પરિપૂર્ણ, સર્વ શક્તિવાન આત્મ સ્વરૂપનેજ જોવાનો અભ્યાસ સેવીનેજ મહાપુરૂષો-મહા તેજસ્વી અને પ્રતાપવાળા યથા હોય છે. તમે પણ તેમ કરો ! અણુગમે ઉપજીવનારી વસ્તુઓ દ્રષ્ટિએ પડે ત્યારે તેની ઉપરની સપાટી, અર્થાત્ આજ સ્વરૂપને ન જુવો, પણ તેના આંતર ભાગમાં રહેલા સૌંદર્ય અને જે સત્તાવડે તે વસ્તુ પ્રકટી છે તે સત્તાના સ્વરૂપને જુવો ! અભ્યાસથી તમને તે જોતાં અને તેનો વિચાર કરતાં આવડશે. સ્મરણમાં રાખશો કે પ્રત્યેક સુંદર અને (અ) સુંદર વસ્તુઓ-દરેક, કોઈ એવી એવી મહાન શિક્ષણ સૂત્રોથી ભરેલી હોય છે કે દીર્ઘદ્રષ્ટિથી વિચાર કરવામાં આવે તો, અવસ્થ દરેક ચીજમાંથી કંઈ જોવા-જાણવાનું ને અનુભવવાનું મળી આવે ! કૃષ્ણ મહારાજે અદ્વિતીય સૌંદર્યધારક શ્રી કૃષ્ણે મરી ગયેલા-કોહેલા-દુર્ગંધ ફેલાવનાર કુતરાની સફેદ દુધ જેવી-મોહિતક સદ્રવ્ય, દંત પંક્તિમાં સુંદરતા જોષ હતી. ચાંડાળ જેવા કૂરીના ચોરનાર ચોર પાસેથી પણ શ્રેષ્ઠિક મહારાજાએ તેને પોતાના સિંહાસને બેસારી વિદ્યા પ્રાપ્ત કરી હતી. માટે અહારથી નાની-નકામી-દુર્ગંધવાળી અમર કદ્રુષી ચીજના દર્શનથી કદી પણ છેતરાશો ના. પણ સમભાવજ ધારણ કરશો તો તમને સૌંદર્ય પ્રાપ્તિ જશ્દી થશે. ત્યારે આજથીજ પ્રયત્ન કરો ! અને સૌંદર્ય પ્રાપ્તિના આજ સૌંદર્યની પ્રાપ્તિ માટેના “ પીયર્સના સાયુઓ-ઉન્માદક દવાઓ, વિચિત્ર મદનો દવાઓના રગડા ને પડિડાઓને સેંટ લવેંડરો-આહ તથા કોફી અને જુદી જુદી ખરચાળ વસ્તુઓનું સેવન મુકી દઈ જે ઉપાયે આંતરિક સૌંદર્ય સહજ વિના મુલ્યે મળે છે તેજ ઉપાયોને દ્રઢ વિશ્વાસથી અને ખંતથી સેવો, અને તમને જરૂર સૌંદર્ય મળશેજ !”

અને હવે ! સૌંદર્ય પ્રાપ્તિને ઉદ્દેશ શો ? વાંચક ! સૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરીને શું કરશો ? કહેવત છે કે સૌંદર્ય સુંદરતાને જન્મ આપે છે ?” સુંદરતા સુંદર કાર્યોજ કરે છે, તો તમે પણ સુંદર થશો તો તમારી પાસેથી પણ સુંદર શ્રેષ્ઠ સુકાર્યોનીજ આશા રાખી શકાય ! તો તેમાં શું નવાક !

તો સૌંદર્ય પ્રાપ્ત કરી, આત્માને ઝોળખવાની, ઇર્ષ્યાને દમાવવાની, આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની, ને છેવટે પરમાત્માની નીકટ જવાનીજ ધારણા રાખશો કારણ કે દુર્ગુણો અને નિચ વાસનાઓ ત્યાગી, સમાન દ્રષ્ટિ ધારણ કરી, ગુણમાહકપણું પ્રાપ્ત કરી, સૌંદર્યમય જીવન પર હક કરીને પ્રભુ અને પ્રભુતાને મેળવવામાં, પ્રયત્નવાન થઈ, તેમાં વિજય મેળવાય તોજ સૌંદર્ય પ્રાપ્તિનું સાર્થક થયું સમજવું.

એક દૈવિ સૌંદર્ય સૌ જ્ઞાનમુખોને પ્રાપ્ત થાય એ શુભેચ્છા.

વિચારશ્રેણિ.

(લેખક શેઠ જયસિંહ ત્રેમાબાઈ કપડવણજ.)

કોઈ મનુષ્યના સંબંધમાં આવતાં કદાચ આપણને તેના પ્રતિ પ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય છે. કદાચ તેનાથી અલગ રહેવાનું મન થાય છે, પ્રસંગે નિર્ભયતા થાય છે, પ્રસંગે તેને જોતાંજ લય ઉત્પન્ન થાય છે, આવી રીતે મનુષ્યના સંબંધમાં આવતાં જુદી જુદી લાગણીઓ

ઉત્પન્ન થાય છે. પરિચયવાળાના સંબંધથીજ આમ થાય છે એમ નહિ, પણ અન્ય કોઈના પણ પ્રસંગમાં આવતાં આમ બને છે. જે કે આપણે તેનો સ્વભાવ અગર વર્તણૂક જાણતા નથી હોતા, તેપણુ અનેક પ્રસંગે તેમ બને છે.

જેને સદ્ગુણો સુભાગ્યે સંબંધ સેવ્યો હશે, તેને તેા સારી પેઠે અનુભવ થયો હશે કે કોઈ પણ જાતના તેમના નેત્રાદિના હાલ્યા ચાલ્યા વિનાજ આપણા મનનીજ અવ્યવસ્થા શાંત થઈ જાય છે, એટલુંજ નહિ પણ અંતર વૃત્તિ શુદ્ધિ રૂપ ધારણ કરે છે. અત્ર તાત્પર્ય એટલુંજ કે કોઈના પણ સંબંધમાં આવતાં વૃત્તિનો ફેરફાર યદ જાય છે. આ ફેરફાર તે મનુષ્યને નેત્રાદિ અવયવો વડે શુદ્ધ શુદ્ધ ભાવ દર્શાવે છે તેાજ થાય છે તેમ નથી અગર એ ખોલે તેા થાય છે તેમ નથી.

આથી સહજ વિચાર યદ આવે છે કે આવું તે પ્રત્યેક મનુષ્યમાં શું રહેલું છે કે આમ બને છે? પ્રત્યેક મનુષ્યને પોતાના વિચાર પ્રમાણેનું વાતાવરણ બંધાયેલું છે, અને તે વળી આકાર, રંગ, રૂપવાળું હોય છે, જેડે આપણે તેને પ્રત્યક્ષ જોઈ શકતા નથી, તેા પણ તે છે એ વાત સિદ્ધ છે. જેને આધ્યાત્મ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરેલ છે તેઓ આ વસ્તુ સારી રીતે સમજી શકે તેમ છે. આ વાતાવરણ મનુષ્ય જ્યાં જ્યાં જાય છે ત્યાં ત્યાં તેની સાથેજ જાય છે, તે એક ક્ષણ પણ મનુષ્યથી છુટું પડતું નથી. આ પ્રમાણે સર્વને હોય છે વળી આપણે જેના સંબંધમાં આવીએ છીએ તેનું વાતાવરણ વગર ખોલે વગર ચાલે પણ આપણને અસર કરે છે, હવે જે બંનેનું વાતાવરણ સમતીય હોય છે તેા પ્રીતિ સંબંધ થાય છે અને વિરૂદ્ધ ભાવવાળું હોય છે તેા તેનાથી વેગળા રહેવા ઇચ્છા થાય છે પણ આમાં એટલું લક્ષમાં રાખવું કે જેવું અધીક બળવતર હોય તેનુંજ વિજ્ઞતીય સંબંધમાં જ્યને પામવાવાળું થાય છે. દાખલા તરીકે એક મનુષ્ય શાંત સ્વભાવવાળો હોય, અને સામે મનુષ્ય ક્રોધી હોય અને હવે જે શાંત સ્વભાવવાળાનું બળ વધારે હોય તેા પેલો ક્રોધી પણ શાંતિનું રૂપ લે છે એટલે કે શાંત યદ જાય છે.

આથીજ રૂઢ મનુષ્યના સંબંધમાં ન આવવું એવી માન્યતા સામાન્યતઃ બંધાઈ છે. કારણ કે તેમના અલ્પ સંબંધથી પણ તેમના વિચારનું વાતાવરણ પ્રબળ હોય છે તેા તેથી નુકશાનજ થાય છે, સંબંધથી જે લાભ હાની થાય છે તે વાતાવરણના સંબંધને લઈનેજ થાય છે. આપણા સારા વિચારો પણ નરસા સ્વરૂપને ધારણ કરી લે છે કારણ આપણે આપણા વિચારોનું પ્રાબલ્ય હજી જોઈએ તેવું વધારે હોતું નથી અને સ્વભાવતઃ દુષ્ટ વિચારોનું તેા પ્રાબલ્ય વધુ હોય છે. આજ કારણને લઈને જે મને યોગથી વિચારોના પ્રાબલ્યનો જ્ય કરેલ છે એવા સદ્ગુણો સમાગમથી અત્યંત લાભ થાય છે.

આ વાતાવરણની આટલી બધી અસર થવાનું કારણ તેા સહજ સમજાયું હશે કે વિચારના પ્રાબલ્યને લઈને આમ બને છે. વિચાર અંતર સૃષ્ટિમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. ઘણા મનુષ્યને વિચાર સૃષ્ટિનો ખ્યાલ હોય છે પણ તેનામાં આટલું બધું પ્રાબલ્ય છે કે કેમ તે સંબંધે ખ્યાલ પણ હોતો નથી અને તેથી તેમને વિચારની મહત્તા ઘણીજ યોડી હોય છે, અને તેથીજ તેવા મનુષ્યો આ સ્થુલ જગતનેજ સત્ય સ્વિકારે છે અને અંતર સૃષ્ટિ નિર્હવ (ક્રિમત વિનાની) માને છે.

વળી કોઈ કોઈ તેા એમ માને છે કે વિચાર એ સ્વતંત્ર નથી પણ મગજના અણુ-ઓમાંથી અસુક પ્રકારે ક્ષોભ થવાથી ઉત્પન્ન થાય છે, પણ જેને આધ્યાત્મ વિદ્યાનો સ્વિ-

કાર કર્યો છે, તથા તેનો અભ્યાસ કર્યો છે તેવા મનુષ્યોને સ્પષ્ટ રીતે સમજાયું છે કે મનુષ્યમાં સ્થુલ શરીર ઉપરાંત સૂક્ષ્મ મન રહેલ હોય છે જે સ્વતંત્ર વિચાર કરી શકે છે તથા તે વિચારવડે જે ઇચ્છે તે સિદ્ધ કરી શકે છે. મનને જોકે શરીરની સાથે સંબંધ છે તે પણ મનની સત્તામાં જેટલું આ બાહ્ય શરીર છે તેટલું કંઈ મન શરીરની સત્તામાં નથી, તે સંપૂર્ણ રીતે સ્વતંત્ર છે અને તે ધારે છે તેમ આપણને નવાવે છે. હવે પૂર્વોક્ત વાતાવરણને રચનાર આ મનજ છે અર્થાત્ મનના વિચારો છે, મન જેવા વિચાર કરે છે તે પ્રમાણેનું વાતાવરણ બંધાય છે અને તેજ પ્રમાણે ફેરફાર થાય છે.

હવે આપણે આ વાતાવરણ આપણી ઇચ્છા પ્રમાણે રાખવા ઇચ્છતા હોઈએ તો તે નીચેના નિયમથી પાર પડે તેમ છે. તે એકે આપણે સદગુણના સંબંધમાં આવવાથી અગર તો અનુકૂળ વાતાવરણવાળા મનુષ્યના સંબંધમાં આવવાથી તે દ્વારા આપણા વિચારોમાં યોગ્યતા પ્રમાણે ફેરફાર થતો રહે છે. જેઓએ પોતે મનોનિયંત્રક સાધ્ય કરેલ હોય છે તેમને વાસ્તે આમ નથી કારણ કે તેઓ તો અનુકૂળ ધાર્યો ફેરફાર કરી શકવાને શક્તિ વાન છે. બાકી તો ઉપર્યુક્ત વર્તનથીજ લાભ છે અને આથીજ સત્સંગતો મહિમા શાસ્ત્રમાં દર્શાવેલ છે. આ વાતાવરણ આપણાથી ભીન્ન નથી પણ અભીન્ન છે, જે કે આપણેજ તેને ઉત્પન્ન કરનાર છીએ તોપણ તેની અસર અન્ય ઉપર થાય છે એટલુંજ નહિ પણ આપણા ઉપર પણ થાય છે.

અનેક મનુષ્યો નીત્ય ગમે તેવા વિચાર કરે છે અને તેની પોતાના ઉપર તેમજ ખીજ ઉપર શી અસર થાય છે તેનો ખીલકુલ વિચાર કરતા નથી. અનેક મનુષ્યો અનેક ગુણ વિચાર કરે છે અને તે ગુણ રાખવાજ વિચાર કરે છે પણ ઉપરોક્ત વાતાવરણમાં મૂર્તિમાનપણે પ્રગટ થાય છે. આ વાતાવરણ આપણી ઊંચા જેવું છે. જેમ આપણા શરીરને સજી ઊંચા કાંઈ દુર જતી નથી તેમ આમાં પણ બને છે. આ આપણા આચારો વિચારની છબી રૂપ છે. છબી જોઈ જેમ મનુષ્યની પરીક્ષા કરી શકાય છે. તેમજ આથી મનુષ્યે ગમે તેવાં ઉત્તમ વસ્તુ કે ઉત્તમ અલંકાર ધારણ કરેલાં હોય છે તોપણ તેના સ્વભાવની પરીક્ષા થઈ શકે છે અર્થાત્ છુપા રહી શકતા નથી. મનુષ્ય જે વિચાર કરે છે તેની અસર તેના નેત્ર ઉપર, મુખ ઉપર, તેમજ શરીરના પ્રત્યેક ભાગ ઉપર થાય છે અને તેથીજ બહારના અવયવો ઉપર તેના ગુણદોષનો પ્રત્યક્ષ ભાસ થાય છે.

વિચારના આંદલનો સર્વત્ર પ્રસરી રહેલ હોય છે અને તે કોઈ પણ જગ્યાએ પ્રવેશ કરી શકે તેમ છે. જેમકે લોહાના કકડામાં અગ્નિના આંદલનો પ્રવેશ કરી શકે તેમ આ આંદલનો સર્વત્ર આકાશ, પૃથ્વી આદિ કેટલાંકે ફેલાઈ રહે છે તેને રંગ રૂપ પણ હોય છે અને જેને આધ્યાત્મ વિધાનો અભ્યાસ કરેલ છે તેને પ્રત્યક્ષ માલમ પડેલ છે જેમકે જગતના જુદા જુદા પદાર્થના આકાર, રંગ, રૂપ, હોય છે પણ તે સર્વ સ્થુલ હોય છે માટે સ્થુલ દ્રષ્ટિએ માલમ પડે છે અને આ સુક્ષ્મ છે તેથી સુક્ષ્મ દ્રષ્ટિ ખીલવ્યા વિનાના મનુષ્યને જણાતા નથી પણ યોગીઓ કે જેને આવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરેલ છે તેના મહત્તમા પુરૂષો પોતાના તથા પરના વિચારને સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકે છે.

જેમ આપણે આ સર્વ પદાર્થ જોઈ શકીએ છીએ તેજ માત્રક અને આ વાર્તા શાસ્ત્રથી પણ સિદ્ધ થઈ ચુકેલ છે. સર્વ પ્રકારના વિચારનાં આંદલનો વેગ એક સરખો હોઈ

શકતો નથી તેથી તેજ પ્રમાણે તેની આકૃતિ, રંગ પણ જુદા જુદા પ્રકારના હોય છે અને તે પાંચ પ્રકારના છે. આપણે સાત રંગને જોઈએ છીએ. તેમાંના નીલ અને જાંબલી એ બે રંગ આમાં હોતા નથી. હવે તેની ન્યુનાધિકતા તેના સ્વરૂપ ઉપર આધાર રાખે છે એટલે કે જેવો મનુષ્ય વિચાર કરે છે તેમ તેની આકૃતિ, રંગ, વિગેરે બંધાય છે.

તથા હવે આપણને નિશ્ચય થાય છે કે જો આપણે શુભ વિચાર કરીએ છીએ તો શુભ વાતાવરણ બંધાય છે, અને અન્ય વિચાર કરીએ છીએ તો તે પ્રમાણે બને છે. મહાત્મા પુસ્તોએ એના પ્રાથમ્ય ઉપર જ્ય મેળવેલ હોય છે અને તેઓએ આનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને ઉચ્ચ વિચારનું વાતાવરણ બંધાયેલ હોય છે, તેથીજ તેમના સમાગમથી લાભ છે પણ એટલુંજ કરી ખેસી રહેવું એ કાંઈ ઠીક નહિ. પણ આપણુ સર્વેએ આપણા મન ઉપર કાચુ રાખવો જોઈએ અને વિચારનું પ્રાથમ્ય ઉંચ બનાવવું જોઈએ.

ધોળો પણ કંઈક લાલરંગ, સ્વરૂપમાં વિચાર દેખાય તો એમ સમજાય છે કે, હજુ તેનામાંથી પાશવ વૃત્તિનો નાશ થયો નથી. જો લાલ જણાય તો સમજવું કે, તેનું અંતઃકરણ સત્ત્વ ક્ષોભને ધારણ કરે છે. જો ગુલાબી જણાય તો ઉચ્ચ પ્રેમાદિ વૃત્તિનો વિકાસ થયેલ સમજવો. જો કાળો, લુખરો કે જાંબો જણાય તો સમજવું કે હજુ તેની સ્વાર્થવૃત્તિ વિશેષ છે અને જો અત્યંત લાલ જણાય તો સમજવું કે તે અત્યંત વિષયી તેમજ ક્રોધી છે, અને જો નારંગી રંગ જણાય તો સમજવું કે તેનામાં અભિમાન, લોભ, અને અર્થર્થ છે.

આ દર્શાવવાનું કારણ એટલુંજ કે જો મનુષ્યનો અભ્યાસ થયો હોય તો તે દુષ્ટ મનુષ્યતા સંબંધમાં આવતો અટકે અને પોતાના વિચાર ઉચ્ચ કરી ઉન્નતિ સાધી શકે. (અપૂર્ણ.)

પ્રેક્ષક—જૈન શાસ્ત્રોના આધારે આ લેખમાંથી જે કંઈ અનુકૂળ હોય તે જૈનપંથુઓએ શ્રદ્ધા કરવું આગમોના આધારે જે કંઈ આ લેખમાંથી સત્ય હોય તે લેવું. લેખના વિચારો માટે લેખકને માથે જોખમ છે.

શ્રી અમદાવાદમાં ગુરુ મહારાજ શ્રી સુખસાગરજીના દેવલોકન નિમિત્ત પ્રારંભેલો મહોત્સવ.

અમદાવાદ—અઠાડવદિ આરસના રોજ મહોત્સવનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો. દરરોજ ઉત્તરોત્તર ઉત્તમ પૂજાઓ ભજાવવામાં આવતી હતી. શ્રાવણ સુદિ તેરસના રોજ કુંભ સ્થાપનાનું સુરૂત્ત હતું. શ્રાવણ વદિ ત્રીજના રોજ જળયાત્રાનો વરધોડો નીકળ્યો હતો. વરધોડામાં સારી શોભા આવી હતી. જવેરીવાડામાં શ્રી સંભવનાથજીના દેરાસરથી વરધોડો નીકળ્યો હતો વરધોડામાં સંઘના આગેવાન શેક કસ્તુરભાઈ મણિભાઈ, શેક જગાભાઈ દલપતભાઈ, શેક જમનાભાઈ ભગુભાઈ વગેરે સર્વ શેઠીયાઓ હાજર હતા. વરધોડામાં સારામાં સારા બેન્ડ વાજાં આવ્યાં હતાં અને તેના આધેપથી આકાશ ગાજ રહ્યું હતું. સામેલાઓ એકેકથી વસ્ત્રાભૂષણ અને રૂપથી ચઢીયાતા હતા. જવેરીવાડામાં વરધોડાના સામેલાઓમાં અપૂર્વ ઉત્સાહ ફેલાયો હતો. આકાશમાં વાદળાં છવાઈને જાણે ચંદ્રવાની ગરજ પૂરી પાડતાં હોય એવાં શોભતાં હતાં. ભગત, જવેરી આપાલાલ તથા ડાલાભાઈ, જયસંગભાઈ વગેરે

ઝવેરીઓએ વરઘોડાની સારી વ્યવસ્થા ગોઠવી હતી. વરઘોડો બહુ લાંબો હતો, શ્રી સંભવ-
નાથના દેરાસર પાસે રથ હતો તે વખતે નિશાન ડાકો ઝવેરીના ચોરે હતો. વરઘોડાની
શોભા અપૂર્વ હતી. વરઘોડામાં ચારસે સામેલા અને ગાડીઓ તથા ઘોડાઓ બસેના
આશરે હતા. આકાશના મેઘે કૃપા કરીને વરઘોડાને હરકત કરી નહોતી તેથી લોકોમાં
ચમત્કારની વાતો થતી હતી. ઝવેરીઓ તથા શેડીયાના પુત્રો તથા પુત્રીઓ કે જે સામેલાઓ
થયાં હતાં તેઓને જોવાને ઝવેરી બબ્બર વગેરે બબ્બરોમાં મનુષ્યોની મેદિની ભરાઈ હતી.
સાધુઓ પન્યાસો અને સાધ્વીઓ જિનદેવના દર્શન નિમિત્તે વરઘોડો દેખવા ચક્રામાં આવી
ખિરાળ્યાં હતાં. હકીમાઈની વાડીએ વરઘોડો ઉતર્યો હતો અને મહોત્સવપૂર્વક પાછો આવ્યો હતો.

ત્રાવણ્ય વદિ યોથના રોજ દશ વાગ્યાના આશરે શ્રી નેત્રિસાગરજી, શ્રી રવિસાગરજી,
શ્રી ધર્મસાગરજી, શ્રી ભાવસાગરજી તથા શુર શ્રી સુખસાગરજી એ પાંચ મુનિવરોની પાદુકાની
પ્રતિષ્ઠા હતી. પાદુકાની પ્રતિષ્ઠાપર પધારવા માટે શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈના પુત્ર શેઠ જગાભાઈ-
એ શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈના નામથી મુંબઈ, સુરત, મેહેસાણા, પાટણ, પાલનપુર, સાચુંદ,
વિજાપુર, માણસા, પેઠાપુર વગેરે એંશી ઠેકાણે કંકાતરીઓ લખવામાં આવી હતી. પાદુકા
એસાડવાનો ચઢાવો કર્યો હતો. શ્રી નેત્રિસાગરજી, શ્રી રવિસાગરજી તથા શ્રી ધર્મસાગરજી એ
ત્રણની પાદુકા એસાડવાના પધારાવવાનો ચઢાવો રૂપિયા ૧૪૧) એ શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈની
વીધવા શેઠાણી ગંગાબેને લીધો હતો. ખરતરગચ્છની ખડકીમાં રહેનારી શ્રાવિકાબાઈ મુલીએ
રૂ. ૮૫) એ શ્રી ભાવસાગરજીની પાદુકા એસાડવાનો ચઢાવો લીધો હતો. સુખસાગરજી મહા-
રાજની પાદુકા એસાડવાનો ચઢાવો રૂ. ૧૦૧) રા. જેઠાભાઈ ગુલાબચંદે લીધો હતો. શેઠ
લક્ષુભાઈએ ગુલાબચંદે પ્રભુનો રથ હાંકવા માટે રૂ. ૨૯૧) નો ચઢાવો લીધો હતો. શેઠ
જેઠાભાઈ ગુલાબચંદેભાઈ તરફથી તેમના દિકરા માણેકલાલભાઈની અ. સૌ. પત્ની બાઈ
સુભદ્રાએ રૂ. ૩૪૫) એ નામણુદીવો લીધો હતો તથા તેમણે પ્રભુ ઝાલવાના રૂ. ૯૧) કલા
હતા. હડીઓ બેના રૂ. ૭૨) થા. મોહનલાલ જગનલાલ ગોસ્વા હતા. ઘોડા નંબર ૧ થી
૩૧ સુધી કરેલા તેના આશરે રૂ. ૨૦૦) થયા હતા. જેમાં નં. ૧ ના રૂ. ૩૨) એ
શા. સકરચંદ દલસુખરામે કલા હતા. ત્રાવણ્ય વદિ યોથના રોજ દશ વાગ્યાના આશરે વિધિ-
પૂર્વક ક્રિયાઓ કરી પાદુકાઓ પધારાવવામાં આવી હતી. પન્યાસ ચતુરવિજયજી તથા
મુનિશ્રી બુદ્ધિસાગરજી વગેરે પાદુકાઓપર વાસદેપ કર્યો હતો. પાદુકાઓની પ્રતિષ્ઠા મુનિશ્રી
બુદ્ધિસાગરજીએ કરી હતી, તે વખતે પૂજ્ય વગેરેની સારી ઉપજ થઈ હતી.

ત્રાવણ્ય વદિ પાંચમના રોજ અષ્ટોતરી સ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું હતું તે વખતે
યોગનિષ્ઠ મુનિશ્રીબુદ્ધિસાગરજી, પન્યાસ ચતુરવિજયજી, પન્યાસ ધર્મવિજયજી, પન્યાસ મેઘવિ-
વિજયજી મુનિ મોતિવિજયજી મુનિશ્રી સિદ્ધિવિજયજી વગેરે મુનિવરો તથા સાધ્વીજી માણેક
શ્રી તથા સુરશ્રી વગેરે સાધ્વીઓએ પધારી સ્નાત્ર મહોત્સવની શોભામાં વધારો કર્યો હતો.
અષ્ટોતર સ્નાત્રમાં શેઠ મણિભાઈ દલપતભાઈ તથા શેઠ જગાભાઈ દલપતભાઈ, શેઠ વાડીભાઈ
વખતચંદ, ઝવેરી મંગળભાઈ તારાચંદ, ઝવેરી ભુરીયાભાઈ જીવણચંદ, ઝવેરી ઉત્તમચંદ
માનચંદ વગેરે હાજર હતા. વીસ મણુ ધીથી આરતિ ક્રિતારવાનો ચઢાવો ઝવેરી મંગળભાઈ
એલ્યા હતા. અષ્ટોતરી સ્નાત્રના દિવસે આરતી મંગળદિવા વગેરેનું મળી ૮૪ મણુ ધી
થયું હતું. સુરતના ઝવેરી ભુરીયાભાઈ જીવણભાઈએ તથા ઝવેરી ઉત્તમચંદ માનચંદ
તરફથી અષ્ટોતરી સ્નાત્રમાં પધારેલા ત્રાવકો અને શ્રાવિકાઓને નાળીયેરની પ્રભાવના કર-
વામાં આવી હતી. ત્રાવણ્ય વદિ હડના રોજ ધારાવાહી દેવામાં આવી હતી. ઝવેરી બાપાલાલ

નહાલચદે ૩. ૪૦) ખોલી શાંતિકુંભ લીધો હતો અને રાત્રી મહોત્સવ કર્યો હતો. શહેરમાં ધારાવાહીના ૩. ૨૧) શા. આપાલાલ ભાઈચંદ ડીપોટીએ કહ્યા હતા. છૂટના રોજ ધારાવાહી દેવામાં સાતસો ઉપર શ્રાવકો તથા શ્રાવિકાઓ હતી. પ્રભાવનામાં આઠ મણુ લાડુ થયા હતા. સાતમના રોજ મહોત્સવ વિસર્જન કરવામાં આવ્યો હતો. ઉત્સવમાં કોઈ જાતનું વિધન આવ્યું નથી. લોકોમાં ચમત્કારની વાતો થતી હતી. દેવાલયમાં સારી આવક થઈ હતી. મુનિના મુળ્ય પ્રમાણે ઉત્સવ ચઢતે ભાવે થયો હતો. આ મહોત્સવ નિમિત્તે ભગત વીરચંદભાઈ તથા જ્યસંગભાઈ મનસુખભાઈ વિગેરે પોતાના અસુસ્થ વખતનો ભોગ આપ્યો છે તથા જે જે સદ્ગૃહસ્થોએ મદદ આપી છે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે. પ્રેક્ષક.

અભિપ્રાય.

મનુષ્યને યોગ્ય કુદરતી ધોરણઃ—આ નામનું પુસ્તક શ્રી જીવદયા જ્ઞાનપ્રસારક હંડના ઓ. મેનેજર કવેરી લક્ષુભાઈ શુક્રાચ્યંદ તરફથી અભિપ્રાય માટે મલ્યું છે. આ પુસ્તકમાં માંસાહારથી યતા ચેરકાયદા તથા વતસ્પતિના આહારથી યતા કાયદા વિષે વિદ્વાન અને અનુભવી ઠાકરોએ આપેલા અભિપ્રાય દર્શાવેલા છે. એટલું તો ખરૂં જ છે કે માણસના મુખ ઉપર ડાઘ હોય અને તેને કોઈ કહે કે તારા મુખ ઉપર ડાઘ છે તો તેને ખોટું લાગે પરંતુ જે તેના મુખ સન્મુખ આરશી ધરવામાં આવે છે તો તે સ્વયં જાણી શકે છે કે મારા મુખ ઉપર ડાઘ છે તેવીજ રીતે જે માંસાહારીઓની સમક્ષ આવા વિદ્વાન ઠાકરોના અભિપ્રાયવાણાં પુસ્તકો રજુ કરવામાં આવશે તો તેઓ પોતાની મેળેજ માંસાહારથી યતાં નુકશાન જાણી શકશે અને વતસ્પતિનો સાત્વિક આહાર ખાવાને શીખશે. જીવદયા જ્ઞાનપ્રસાર અર્થે આવી રીતે પોતાના નાણાનો સદુપયોગ કરવાને અમેા અમારા સર્વ જૈન બંધુઓને ભલામણ કરીએ છીએ. જીવદયાના કામમાં જે સગિન રીતે કાયદો કરનારી કોઈ પણ યોજનાઓ હોય તો તેમાં પ્રથમ સ્થાન આવી યોજનાઓને આપવું ઘટે છે. આવી રીતની આ માંગણે જે પહેલ કરી છે તેને માટે તેના કાર્ય વાહકોને અમેા ધણો ધન્યવાદ આપીએ છીએ. આ પુસ્તક દરેક જીવદયા જ્ઞાનના હિમાયતીઓએ છપાવવા જેવું છે તેમ તેના બહોળા પ્રકારમાં ફેલાવો કરવાની અત્યંત આવશ્યકતા છે, હુબલીના શેઠ મા-

શ્રીમદ્ સુખસાગરજીના સ્વર્ણવાસ નિમિત્તે પેથાપુર, માણસા, વિજાપુર, વડાલી, અહમદનગર, મહેસાણા, પાલજીપુર, ચાટજી વિગેરે સ્થળોએ આરજીવ થયો હતો તેમજ પુનામાં પણ સકળ સંધે એકત્ર મળી આરજીવ માંડયો હતો તથા શાંતિસ્નાત્ર ભણાવવામાં આવ્યું હતું જેમાં શેઠ વીરચંદ કૃષ્ણજી તથા મેતીચંદ ભગવાન વિગેરેએ આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો હતો. સાજીંદમાં પણ પૂજ્ય શ્રી સુખસાગરજી મહારાજના સ્વર્ણવાસ નિમિત્તે મહોત્સવ થવાનો છે.

પૂજ્ય મુનિ શ્રીમદ્ સુખસાગરજીના શુદ્ધ નિરમળ ચારિત્રનો કેવો પ્રભાવ હતો તે આ ઉપરથી આપણને સ્હેજ કળી શકાશે. શાંતિ પ્રિય અને સમતા ધારી શ્રીમદ્ સુખસાગરજીના મહોત્સવ નિમિત્તે જે જે માંગલિક ક્રિયાઓ કરવામાં આવી છે તે તે કોઈ પણ જાતની અડચણ યા વિધરહિત ઉમંગ ભેર સમાપ્ત થએલી છે. શુદ્ધ સંચમ ધારી અને અપ્રતિબદ્ધ વિહારી મુનિ મહારાજ શ્રીમદ્ સુખસાગરજીના ચારિત્ર સંબંધી ગયા અંકમાં એક ઉલ્લેખ આવેલો છે એટલે અમેા તે સંબંધમાં આ સ્થળે કંઈ બોલવા માગતા નથી પરંતુ એટલું તો કહ્યા વિના ચાલવું નથી કે તેઓ ખરેખર દેવી પુરુષ હતા. તેમના નિમિત્તે જે જે સ્થળોના સંઘોએ પૂજ્યભાવની લાગણી દર્શાવી છે તેઓને અમેા ધન્યવાદ આપીએ છીએ.

લોકલાલ પીતાંબરદાસે આ પુસ્તકની ૧૨૦૦ કોપી ભેટ વહેંચાવી છે તેવી રીતે અન્ય જીવ-
ધ્યાના હીમાયતી સદ્ગૃહસ્થોને તેનું અનુકરણ કરવા અમે ભલામણ કરીએ છીએ.

**શ્રી ભાવનગર પાંજરાપોળનો (સંવત ૧૯૬૬-૬૭-૬૮) નો ત્રિવાર્ષિક
રીપોર્ટ:—**આ રીપોર્ટ તેના સેક્રેટરી શ. રા. કુંવરજીભાઈ આણંદજી તરફથી અમોને મળ્યો છે.

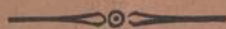
રીપોર્ટ વાંચતાં તેની વ્યવસ્થા સંતોષકારક જણાય છે. તેમાં સંખ્યાબંધ અવાચક
પશુ પક્ષીઓનું કાળજીપૂર્વક સંરક્ષણ થાય છે તે જોઈ ખુશી થવા જેવું છે. સંવત ૧૯૬૬
-૬૭ માં આવક તેમજ ખર્ચ લગભગ સરખું થયેલું છે. સંવત ૧૯૬૮ માં આવક કરતાં
ખર્ચ ઘણું થયું હતું પરંતુ તે તેના કાર્ય વાહકોના સ્તુત્ય પ્રયાસથી મુંબાઈ વિગેરે સ્થળોએ
ટીપ વગેરે થવાથી મહા મુશીબતે પુરું થયેલું છે એમ રીપોર્ટ જોતાં જણાય છે. સને
૧૯૬૮ ની સાલમાં રૂ. ૧૫૩૦૧૧૧ ખર્ચ થયેલું છે.

શ. રા. કુંવરજીભાઈ આપણી જૈન કામમાં સારી લાગવગ ધરાવે છે તેમજ ત્યાંના
રાજ્યમાં પણ મોટા મોટા ધરાવે છે તેમના તથા અન્ય કાર્યવાહકોના શુભ પ્રયોસથી આ સંસ્થાના
નિભાવ અર્થે એક કોર્ટરી પોળવાની યોજના કરી હતી. જે કોર્ટરીના પહેલા ડાળામાંથી
ખસ્ય ખુટણ તથા ધનામ વિગેરે બાદ જતાં આ પાંજરાપોળને લગભગ રૂ. ૩૬૦૦૦)
જેટલી મોટી મદદ મળી છે. આને માટે તેઓના કાર્યવાહકોના આવા સ્તુત્ય પ્રયાસને લીધે
તેમને ઘણો ધન્યવાદ ધટે છે. આ પાંજરાપોળને રાજ્ય તરફથી પણ અવાર નવાર સારી મદદ
મળે છે. આપણા શાસ્ત્રની અંદર અનદાન, વસ્ત્રદાન, વિદ્યાદાન અને અભયદાન એમ ચાર
પ્રકારનાં દાન પ્રતિપાદન કરેલાં છે; તેમાં અભયદાન એ સૌથી અગ્રસ્થાને છે. આવા ખાતાંઓને
મદદ કરવાથી અભયદાનનું અપૂર્વ પુણ્ય હાંસીલ થાય છે. દરેક દયાળુ બંધુઓને અમે આ
ખાતાને મદદ કરવા વિનવીએ છીએ. તેમજ દરેક પાંજરાપોળોનો વહીવટ કરનાર સદ્ગૃહસ્થોને
અમે આ રીપોર્ટ વાંચવા ભલામણ કરીએ છીએ. આ પાંજરાપોળ તરફથી એક હિંદુ સર્કો-
લરને વેટરનરીનો અભ્યાસ કરવા મોકલવાની જે યોજના થયેલી છે તે ધણીજ સ્તુત્ય છે.

આ પાંજરાપોળના કાર્યવાહકોને વિદ્યાર્થી કરીએ છીએ કે જે ચાર હિંદુ સર્કો-
લરને વેટરનરીનો અભ્યાસ કરાવી તેમને તૈયાર કરી આપણી સમસ્ત ઇન્ડીઆની પાંજરા-
પોળોની સ્થિતિ તપાસવા, તેમાં સુચનાઓ કરવા મોકલવાની યોગ્ય ગોઠવણ ત્યાંની પાંજરા-
પોળ તરફથી કરશે જેથી અત્યારે જે બિચારાં અમોલાં નિરાધાર પશુઓ કેટલેક સ્થળે
બિમારીની હાડમારી ભોગવે છે તે ભોગવતાં બંધ થાય અને તેમનું સારી રીતે જતન
થઈ શકે અને તે પામર પશુ પક્ષીઓને શાંતિ મળે એવું ઇચ્છીએ છીએ.

આ પાંજરાપોળ તરફથી વખતે દુકાળ પ્રસંગે સંકટ નિવારણ હંડ વિગેરેને પણ મદદ
કરવામાં આવે છે, તે ઇચ્છવા જોગ છે. આવી સંસ્થાઓ જે સાર્વજનિક હોય તો તે ઘણું
સાફ કામ કરી શકે છે એટલુંજ નહિ પણ તેથી કરી ઘણો લાભ થઈ શકે છે એ નિઃશં-
ક્ય છે તેનો દાખલો આ પાંજરાપોળ છે. સર્વ હિંદુ ધર્મમાં દયાને તો ઉચ્ચપદજ આપેલું
છે. કોઈ ધર્મનો સિદ્ધાંત તેની વિરૂદ્ધ નથી તો પછી આવાં ખાતાંઓમાં આપણા પાડોશીઓ
ને-અન્ય ધર્મના સદ્ ગૃહસ્થોને સામેલ કરી કામ કરવામાં આવે તો તેઓ પણ ધ્યાના
કામમાં ફાળો આપતાં શીખશે અને તેથી કરી ઘણા પામર નિરાધાર અવાચક પ્રાણીઓનો
આશીર્વાદ ગ્રહણ કરી શકાશે. અમે આ પાંજરાપોળની દરેક રીતે સુખારકબાદી ઇચ્છીએ છીએ.

બુદ્ધિપ્રભાના લેખક બંધુઓને વિજ્ઞપ્તિ.

૧. કેટલાક ગૃહસ્થ લેખક બંધુઓ વાંચકવર્ગને ઉદ્દેશીને પોતાના લેખમાં “ તમારે આમ કરવું જોઈએ. તમારી અસુક ફરજ છે. ” વિગેરે લખે છે જે કે. આમ લખવામાં તેમનો ધરિદો મોટાઈ મેળવવાનો કે ઉપદેશકમાં ખપવાનો હોતો નથી પરંતુ (સુનિ મહારાજ શિવાયના) ગૃહસ્થ લેખકો ઉપદેશ કિંવા આજ્ઞાની રીતીએ નહિ લખતાં પોતાને પણ વાંચકવર્ગમાં ગણી “ આપણે આમ કરવું જોઈએ. આપણી અસુક ફરજ છે. ” એવી રીતે લખવામાં આવે તો લેખકનું નીરાભીમાનીપણું અને લઘુતા જણાવા સાથે વાંચનારના મનમાં લેખકને માટે સારો ભાવ ઉત્પન્ન થશે એમ માઈ માનવું છે.

૨. કેટલાક લેખક મહાશયો લેખ લખનાર તરીકે પોતાનું આખું નામ પ્રગટ કરાવે છે. મારા ધારવા પ્રમાણે આમ થવાથી લેખ ઘણો ઉત્તમ અને ખોદદાયક છતાં કેટલાક વાંચનારને તે ખીલકલ અસર કરી શકતો નથી. કેમકે લખનારનું નામ વાંચી તેના મનમાં તુરતજ એવો વિચાર આવે છે કે આ લખનાર તો ફલાણા ગામનો ફલાણો માણસ અથવા મારા અસુક મિત્રનો છોકરો છે ને તેનામાં કેટલું જ્ઞાન છે તે હું જાણું છું !! વિગેરે ટુંકા વિચાર લાવી લેખના મહત્વ અને ઉપયોગીપણા તરફ દુર્લક્ષ કરે છે પણ તેજ લેખ લખનારનું પુરૂ નામ પ્રગટ નહિ કરતાં “ લી૦ ચેતન, મૈક્રિતિક, વીરમણી વિગેરે સંજ્ઞા માત્ર લખી હોય તો તેનો તેજ લેખ તેના તેજ વાંચનારને ઘણી અસર કરી શકે છે પરંતુ આમ કરવાથી લેખક બંધુઓએ એક અગત્યનો ભોગ આપવો પડશે તે એક પોતાનું નામ ખીજઓને જણાવી વિદ્વાન કે કવીમાં ખપવાની પોતાની અભિલાષાને દાખી દેવી પડશે જે કે આમ કરવાથી એક પ્રકારનો શુભ પ્રગટ કરવા સારી તક મળશે.

લી૦

બુદ્ધિપ્રભાનો એક વાંચનાર.

અધ્યાત્મશાન્તિ આવૃત્તિ ખીજ.

પાકી બાઈન્ડીંગ પૃષ્ઠ ૧૩૨. કી. રૂ. ૦-૩-૦

ખરેખર શાન્તિને આપનારો આ લઘુ ગ્રન્થ અહોનીશ અભ્યાસપાઠની માફક મનન કરવા યોગ્ય છે. શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજીએ તે સં. ૧૯૫૬ માં રચેલો છે તેની ખીજ આવૃત્તિ સુધારા સાથે પ્રગટ થઈ છે. ગ્રન્થ અપૂર્વ છે.

વચનામૃત. યોગદીપક. ૯૦ ભાગ છઠ્ઠો તથા સાતમો.
 ગુરૂબોધ. આનન્દધન પદ સંગ્રહ-ભાવાર્થ. તીર્થયાત્રાવિમાન ઈ૦
 ગ્રન્થો દરેક ઘરમાં અવશ્ય હોવા જોઈએ.

श्रीमद् बुद्धिसागरञ्च ग्रन्थभाषाभां-प्रगट् थयेला ग्रन्थो.

ग्रंथांक.	पृष्ठ.	की. इ. आ. पा.
०. भजन संग्रह भाग १ को.*	... २०८ ...	०-८-०
१. अध्यात्म व्याख्यान भाषा*	... २०६ ...	०-४-०
२. भजन संग्रह भाग २ जे*	... ३३६ ...	०-८-०
३. भजन संग्रह भाग ३ जे.	... २१५ ...	०-८-०
४. समाधि सतकम्.	... ३४० ...	०-८-०
५. अतुभव पत्रियशी.	... २४८ ...	०-८-०
६. आत्म प्रदीप.	... ३१५ ...	०-८-०
७. भजन संग्रह भाग ४ थो.	... ३०४ ...	०-८-०
८. परमात्मदर्शन.	... ४३२ ...	०-१२-०
९. परमात्मज्योति...	... ५०० ...	०-१२-०
१०. तत्त्वपिंडु*	... २३० ...	०-४-०
११. गुणानुराग (आवृत्ति भील)	... २४ ...	०-१-०
१२. १३. भजन संग्रह भाग ५ मो तथा ज्ञानदिपीका.	... १६० ...	०-६-०
१४. तीर्थयात्रानुं विमान (आवृत्ति भील)	... ६४ ...	०-१-०
१५. अध्यात्म भजन संग्रह...	... १६० ...	०-६-०
१६. गुणभोध.	... १७२ ...	०-४-०
१७. तत्त्वज्ञानदिपीका*	... १२४ ...	०-६-०
१८. गहुंकी संग्रह.	... ११२ ...	०-३-०
१९. श्रावक धर्मस्वरूप भाग १ को (आवृत्ति त्रील.)	... ४० ...	०-१-०
२०. ,, ,, भाग २ जे (आवृत्ति त्रील.)	... ४० ...	०-१-०
२१. भजन पद संग्रह भाग ६ ठो.	... २०८ ...	०-१२-०
२२. वयनाभूत.	... ३८८ ...	०-१४-०
२३. योगदीपक.	... २६८ ...	०-१४-०
२४. जैन अतिहासीक रासभाषा	... ४०८ ...	१-०-०
२५. आनन्दधन यडोतरी पद भावार्थ सह.	... ८०८ ...	२-०-०
२६. अध्यात्म शान्ति (आवृत्ति भील)	... १३२ ...	०-३-०
२७. काव्यसंग्रह भा. ७ मो...	... १५६ ...	०-८-०

* आ नीशानीवाणा ग्रन्थो शीलक नथी.

ग्रन्थो नीयला स्थणोथी वेयाणु भणरो.

१. अमहावाद—जैन भोडिंग-ठे. नागोरीशराह.
२. —मु'धर्ष—जेसर्स मेधल डीरलनी कुं-ठे. पायधुष्पी.
३. —श्री अध्यात्मज्ञान प्रसारक भ'उण-ठे. अ'पागली.
३. पुना—शा. वीरचंद कृष्णाञ्च-ठे. वैतावपे'क.